

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN DE STICHTING HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

24 september 1969
54e jrg.
No. 2714
Verschijnt wekelijks

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. C. Bos; R. Iwema; L. H. Klaassen;
H. W. Lambers; P. J. Montagne; A. de Wit

REDACTEUR-SECRETARIS:

P. A. de Ruiter

ADJUNCT REDACTEUR-SECRETARIS:

J. van der Burg

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick

SECRETARIS COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. Geluck

INHOUD

Het had zo mooi kunnen zijn 917

Werkgroep NEH:

Automatische aanpassing van de inkom-
stenbelasting aan de inflatie .. 918

Mr. H. Mobach:

Nogmaals AOW, BTW en IB:
rechtvaardige drukverdeling? 923

Prof. Drs. R. Burgert:

Balanswaardering en de correctie op
vervangingswaarde, met een na-
schrift van H.H.M. Foppe 929

Mededelingen 928

Geld- en kapitaalmarkt .. 933

Recente publikaties 935

AUTEURSRECHT VOORBEHOUDEN

Het had zo mooi kunnen zijn

En het zag er toch allemaal zo vredig uit, drie maanden geleden. De Sociaal-Economische Raad was opmerkelijk eensgezind in haar veertiende halfjaarlijkse economische rapport. Die plotselinge eensgezindheid was vooral opmerkelijk in het licht van de, soms zeer fellé, tegenstellingen tussen de sociale partners in het daaraan voorafgaande jaar. Deze ommekeer in de wederzijdse bejegening werd door iedereen juichend binnengehaald. Begrijpelijk; na alle gekrakeel aan het loon- en prijsfront bleek een rustige sociaal-politieke ontwikkeling in het komende jaar in het verschiet te liggen. Daar scheen iedereen dan ook langzamerhand hard aan toe te zijn.

Het begint er nu echter alle schijn van te krijgen dat dit perspectief allengs steeds minder rooskleurig wordt. De bot gekrabde nagels zijn in de vakantie weer wat aangescherpt; wat erger is, de regering is haar nagelviltje kwijt geraakt. Met deze wat gemanicuurde beeldspraak doel ik op het feit, dat de regering de partijen binnen de SER een argument in handen heeft gespeeld om eventueel — wanneer men zulks opportuun mocht achten — het akkoord van juni jl. alsnog te torpederen.

Was immers niet de belangrijkste voorwaarde voor dat akkoord dat 1970 geen BTW-verhoging mocht kennen? Weliswaar heeft de nu in de Miljoenennota voorgestelde verhoging weinig, van de uitkomsten van het SER-rapport afwijkende, consequenties voor het prijs- en inkomensbeleid, zij geeft niettemin een argument om zonder schijn van contractuele onbetrouwbaarheid het bereikte akkoord op te zeggen als het achteraf niet zo „lekker” zit.

En lekker zit het de vakcentrales achteraf toch niet helemaal, dat akkoord. Uit de diverse bonden is vrij veel kritiek gekomen op de resultaten ervan voor het inkomensbeleid in 1970: 2½ à 3% reële stijging. Men acht dit in vakbondskringen nogal weinig. De vakcentrales hebben dit inmiddels begrepen. Mag voor het kabinet 1970 het jaar van de oogst zijn; ook de vakcentrales willen nu wel eens de oogst van enkele jaren duidelijker prononcering van hun stellingname binnenhalen. Wanneer daarvoor nu achteraf toch een scherpere opstelling voor 1970 voorwaarde is, dan zal men ongetwijfeld trachten alsnog veranderingen in het akkoord aan te brengen. Welnu, de voorgestelde BTW-verhoging biedt een mogelijkheid het akkoord open te breken. Heeft het kabinet, voorstander van „rust en orde” als het toch is, zich dit werkelijk niet gerealiseerd bij de totstandkoming van de begroting '70?

Tot het verloren gaan van de illusie van sociaal-politieke rust voor het komende jaar, draagt ook het verzet van de vakcentrales tegen het ontwerp van de nieuwe Loonwet niet weinig bij. De door Kloos gebezigde term „knevelwet” zegt waarschijnlijk voldoende. En zelfs het zo verrassende compromis binnen de SER over de herziening van het ondernemingsrecht schijnt kiemen van sociaal-politieke onrust te bevatten. Dr. B. H. van Gorkum (CNV) noemde dit SER-advies reeds onaanvaardbaar. Als zijn mening representatief is voor wat er onder de bonden leeft, zal dit zeker zijn weerslag hebben op de opstelling van de vakcentrales in de SER.

Nee, de euforie van sociaal-politieke rust van de zomermaanden lijkt achteraf niet gewettigd. We gaan weer een goed jachtseizoen tegemoet.

dR

Automatische aanpassing van de inkomstenbelasting aan de inflatie

Advies van een werkgroep van de Nederlandse Economische Hogeschool

Sinds enige maanden ligt ter visie een voorontwerp van wet, waarin de jaarlijkse automatische bijstelling van het tarief van loon- en inkomstenbelasting, ter uitschakeling van het progressie-effect van louter nominale-inkomensstijgingen, is geregeld. Dit voorontwerp is door de geestelijke vaders ervan, de huidige Minister en Staatssecretaris van Financiën, o.a. toegezonden aan de economische faculteiten van de Nederlandse hogescholen en universiteiten. Hun is door de bewindslieden verzocht hierover een oordeel uit te brengen.

De redactie prijst zich gelukkig de lezers het advies te kunnen voorleggen, dat een werkgroep uit de economische faculteit van de Nederlandse Economische Hogeschool een dezer dagen over dat voorontwerp aan Financiën heeft uitgebracht. Daarmee hoopt zij een bijdrage te kunnen leveren tot de discussie over het belangrijke principiële voorstel, welke een automatische jaarlijkse bijstelling van de I.B. is.

De werkgroep¹, ingesteld om namens de Nederlandse Economische Hogeschool advies uit te brengen over het voorontwerp voor een wettelijke regeling tot jaarlijkse bijstelling van het tarief van de inkomsten- en loonbelasting, is bij de bestudering van dit voorontwerp en bijbehorende toelichting uitgegaan van het feit dat een periodieke, al dan niet automatische, bijstelling van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting aan de geldontwaarding wenselijk wordt geoordeeld. Dit is kennelijk een uitgangspunt van het voorontwerp. In een beoordeling van dit uitgangspunt is de werkgroep niet getreden. Zij acht zich derhalve niet voor de vraag gesteld advies uit te brengen over de wenselijkheid van bedoelde tariefsbijstelling op zichzelf.

Zij is ervan uitgegaan dat de in het voorontwerp van een wettelijke regeling vervatte *automatische* bijstelling van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting in wezen een zeker doortrekken is van de allengs ontstane gedragslijn van een wettelijke aanpassing van deze tarieven om de vier jaar. Zij rekent het zich derhalve tot haar taak een oordeel te geven over enige implicaties van de voorgestelde regeling tot automatische aanpassing, waarbij zij deze nieuwe regeling zal vergelijken met de tot nu toe gebruikelijke procedure van bijstelling één maal in een kabinetsperiode. Bij dit onderzoek heeft de werkgroep zich met name verdiept in de inhoudelijke aspecten van de voorgestelde regeling. Gewezen wordt op een aantal gevolgen van bedoelde regeling voor zaken als: conjunctuurpolitiek, budgettair beleid, verdeling van de belastingdruk, enz.

Hieronder wordt puntsgewijs opgesomd welke aspecten van de voorgestelde regeling voor automatische tariefsbijstelling aan de orde zijn gesteld:

1. Conjuncturele aspecten van de voorgestelde regeling;
2. De gevolgen voor het begrotingsbeleid;
3. Automatische aanpassing (van de tarieven) van een aantal naar de hoeveelheid geheven verbruiksbelastingen;
4. Het gehanteerde prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie;
5. De eliminatie van de invloed van wijzigingen in de kost-

prijsverhogende belastingen en de kostprijsverlagende subsidies uit het prijsindexcijfer: de correctiefactor;

6. De staatsrechtelijke aspecten van de voorgestelde regeling;

7. Enige specifieke punten ten aanzien van de invloed van de geldontwaarding op de druk van de inkomstenbelasting op het winstinkomen.

CONJUNCTURELE ASPECTEN VAN DE VOORGESTELDE REGELING

De voorgestelde aanpassing kan gevolgen hebben voor het prijsverloop en de conjuncturele ontwikkeling. De toelichting op het voorontwerp stelt in dit verband dat zowel een verminderde weerstand tegen inflatie als een conjunctuur-destabiliserend effect te verwachten zijn. In het volgende zal hierop nader worden ingegaan.

I. Het inflatie-argument

De gedachte dat de automatische bijstelling van de tarieven de weerstand tegen inflatie zou verzwakken is gebaseerd op de overweging, dat de nominale progressie voor alle groepen inkomenstrekkers nadelen met zich zou brengen in de vorm van meer dan evenredige belastingstijging, die door de bijstelling te niet wordt gedaan. In een aantal sectoren van het economisch leven echter fungeert bij de prijs- en loonvorming de ontwikkeling van de reëel beschikbare inkomens als een van de richtsnoeren. In die sectoren wordt de nominale progressie in de belasting-

¹ Deze werkgroep bestaat uit de heren Prof. Dr. W. Beeger, Prof. Drs. A. L. Brok, Prof. Dr. J. H. Christiaanse, Prof. Drs. C. J. van Eijk, Prof. Dr. F. W. Rutten, Drs. W. Sidré, Drs. J. P. C. Wichers en Drs. F. Th. Gubbi. Als voorzitter van de werkgroep fungeerde Prof. Dr. J. H. Christiaanse; als redacteur trad op Drs. F. Th. Gubbi. Het advies geeft alleen het standpunt van de leden van de werkgroep weer.

tarieven — en wellicht ook een deel van de reële progressie — geheel of ten dele afgewenteld. De berekeningen van het Centraal Planbureau met betrekking tot het reël beschikbare inkomen zijn een belangrijk uitgangspunt bij de loononderhandelingen. De discussies over de tarieven van de beoefenaren van de vrije beroepen wijzen in dezelfde richting.

Het feit dat niet bekend is hoe dit afwentelingsproces zich in werkelijkheid afspeelt, betekent dat niet is aan te geven welke groepen van de nominale drukverzwaring, die met een inflatoire prijsontwikkeling gepaard gaat, de nadelen ondervinden. Het betekent ook dat de resulterende verdeling van de belastingdruk in het algemeen niet zal overeenkomen met de doelstellingen daarvan, die de wetgever in de opbouw van de tarieven heeft vastgelegd. Hieruit volgt dat moeilijk over de invloed van de tariefs-correctie op de weerstand tegen inflatoire ontwikkelingen conclusies kunnen worden geformuleerd. Wel kan worden gesteld dat de bijstelling een deel van de afwentelingen onnodig maakt en daardoor zou kunnen bijdragen tot vermindering van de druk op lonen en prijzen. Bovendien kan een wettelijke verplichting de nominale progressiekop te restitueren wellicht de weerstand van de overheid tegen inflatie vergroten.

Wanneer men bedenkt dat er naast de prijsprogressie nog vele andere en wellicht belangrijker redenen zijn voor verzet tegen inflatoire ontwikkelingen, lijkt het onwaarschijnlijk dat de voorgestelde specifieke maatregel een belangrijke invloed op de totale weerstand zal hebben.

Tot slot zij opgemerkt dat indien bijstelling een weerstandverminderend effect zou hebben, dat in zekere mate ook zou gelden voor de tot nu toe enkele malen toegepaste incidentele bijstellingen.

II. De stabilisatie

Vooropgesteld zij dat het slechts zin heeft te discussiëren over het eventueel prijsgeven van een stabiliserende factor, indien de overheid de uit de nominale progressie verkregen middelen, althans tijdelijk, reserveert. Er kan van stabilisatie dankzij de progressieve tarieven van de inkomstenbelasting niet worden gesproken als de gerealiseerde overheidsbestedingen parallel met de belastingopbrengsten worden verhoogd. Maar ook als de gerealiseerde overheidsbestedingen geheel onafhankelijk zouden zijn van de belastingopbrengsten, zal de eventuele stabiliserende werking van progressieve belastingtarieven relatief bescheiden zijn, als er andere bestedingscategorieën zouden zijn die automatisch de ruimte opvullen die ontstaat bij reservering van de nominale-progressiekop. In ons land lijkt de stelling dat de export onder bepaalde omstandigheden — die voor ons probleem relevant zijn — althans voor een deel deze rol speelt, niet in strijd te zijn met de waarnemingen (het zogenoemde Zijlstra-effect)².

De hierboven genoemde mogelijkheid van afwenteling van de belastingdruk maakt het moeilijk uitspraken te doen over de mogelijke omvang van het destabiliserende effect, dat eventueel het gevolg van automatische tariefbijstelling zou kunnen zijn. Het is immers moeilijk vast te stellen waar de verschuiving van de belastingdruk terecht komt, en welke bestedingen er door getroffen worden. Als men bovendien bedenkt dat voor een bepaling van dit effect ook rekening gehouden moet worden met het stabilisatie-effect van de invoerquote, dat in ons land aanzienlijk is maar eveneens afhankelijk van de richting waarin de be-

stedingen veranderen, wordt het duidelijk dat er aanleiding is de eventuele destabiliserende betekenis van de voorgestelde maatregel te relativiseren.

Aan de andere kant moet erop worden gewezen dat een automatische jaarlijkse bijstelling van de tarieven uit het gezichtspunt van conjunctuurstabilisatie te verkiezen is boven meer omvangrijke incidentele bijstellingen, voor zover deze laatste op een conjunctureel ongeschikt tijdstip plaatsvinden. Het stabilisatie-argument zou echter kunnen pleiten tegen een jaarlijks automatisme, als de timing van meer omvangrijke bijstellingen, die op de prijsprogressie over meerdere jaren betrekking hebben, op een goede wijze dienstbaar zou kunnen worden gemaakt aan de conjunctuurpolitiek. Voorwaarden daartoe zijn dat de timing van een dergelijke bijstelling kan worden losgemaakt van de zittingsduur van een kabinet en dat de regering bij de keuze van tijdstip en omvang van stabilisatiemaatregelen slagvaardig kan handelen. Het gewicht van dit punt is uiteraard afhankelijk van de mate, waarin de overheid over andere instrumenten ter regulering van de conjunctuur kan beschikken.

DE GEVOLGEN VOOR HET BEGROTINGSBELEID

Op blz. 12 van de toelichting bij het voorontwerp wordt erop gewezen, dat door de voorgestelde jaarlijkse bijstelling van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting de opbrengst van de gezamenlijke belastingen een geringere stijging te zien zal geven dan tot dusverre. Dit zal het gevolg zijn van de jaarlijkse automatische neutralisering van de zgn. louter nominale-progressiekop in het accres van de opbrengst van de inkomsten- en loonbelasting. Getracht is in onderstaande cijferopstelling het hierdoor te derven bedrag aan belastingopbrengst bij wijze van voorbeeld te berekenen.

Bij deze berekening is de werkgroep uitgegaan van een progressiefactor voor de totale belastingopbrengst van 1,25, een factor welke gehanteerd is voor de berekening van de structurele budgettaire ruimte voor deze kabinetsperiode en die ook in de toelichting bij het voorontwerp wordt vermeld. Als progressiefactor voor de opbrengst van de inkomstenbelasting (plus voorheffingen) is de in dit verband in het algemeen gehanteerde norm van 1,75 genomen. Voorts is verondersteld dat de totale belastingopbrengst f. 24 mrd. bedraagt, waarvan f. 10,5 mrd. aan inkomstenbelasting (plus voorheffingen). Deze laatste cijfers zijn gebaseerd op de raming van de belastingontvangsten over 1969. Tenslotte is uitgegaan van een algemene prijsstijging van 4%. De louter nominale groei van de belastingontvangsten laat zich op grond van bovenstaande gegevens als volgt berekenen:

$$0,04 \times 1,25 \times f. 24 \text{ mrd.} = f. 1,2 \text{ mrd.}$$

Dit bedrag ad f. 1,2 mrd. was tot dusverre bestemd:

- ter dekking van de algemene salarisstijging van ambtenaren, en
- als ruimte voor de aanpassing van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting.

De verdeling van het bedrag van f. 1,2 mrd. over deze twee toepassingen geschiedde tot nu toe als volgt:

² Dit argument zou in een discussie over de restitutie van de reële-progressiekop nog meer gewicht krijgen.

a. de louter nominale proportionele groei van de totale belastingontvangsten was bestemd voor de dekking van genoemde salarisstijging, dat is in dit voorbeeld:

$$0,04 \times 1,00 \times f. 24 \text{ mrd.} = f. 0,96 \text{ mrd.};$$

b. de louter nominale-progressiekop van de totale belastingontvangsten werd als ruimte aangehouden voor bedoelde tariefsaanpassing; deze ruimte is in dit voorbeeld:

$$0,04 \times (1,25 - 1,00) \times f. 24 \text{ mrd.} = f. 0,24 \text{ mrd.}$$

De jaarlijkse automatische tariefsbijstelling zal evenwel leiden tot een vermindering van de belastingopbrengst met:

$$0,04 \times (1,75 - 1,00) \times f. 10,5 \text{ mrd.} = f. 0,315 \text{ mrd.}$$

Dit bedrag van f. 315 mln., zijnde de zgn. louter nominale-progressiekop van de opbrengst van de inkomstenbelasting (inclusief voorheffingen) is echter groter dan het zojuist berekende bedrag van de louter nominale-progressiekop van de totale belastingontvangsten, zijnde f. 240 mln. Dit verschil bedraagt f. 75 mln. Met dit bedrag blijft dus de belastingopbrengst achter bij de met de prijsstijging *evenredig* hogere belastingopbrengst.

We zien dan ook dat bij een algemene prijsstijging van 4%, zoals in ons voorbeeld, de louter nominale-totale belastingopbrengst slechts toeneemt met 3,68%, d.w.z. minder dan proportioneel. Anders uitgedrukt: door het wegvallen van de meer dan proportionele opbrengst van de inkomsten- en loonbelasting, daalt de progressiefactor van het louter nominale accres van de totale belastingopbrengst van 1,25 tot 0,92.

Een en ander leidt tot een aantasting van de jaarlijkse dekking. Zoals in de toelichting bij het voorontwerp reeds wordt gesuggereerd zullen mogelijk additionele dekkingsmiddelen moeten worden gevonden. Dekking uit de zgn. reële begrotingsruimte lijkt blijkbaar, gelet op de huidige budgettaire situatie, minder waarschijnlijk. Verhoging van tarieven van andere belastingen dan de inkomsten- en loonbelasting kan dienen tot dekking van dit verlies aan belastingopbrengst van f. 75 mln. In de toelichting wordt met name gewezen op de mogelijkheid de opbrengst van de specifieke verbruiksbelastingen, welke bij een algemene prijsstijging relatief ten achter blijven, te verhogen.

AUTOMATISCHE AANPASSING VAN DE TARIEVEN VAN EEN AANTAL NAAR DE HOEVEELHEID GEHEVEN VERBRUIKSBELASTINGEN

In de vorige paragraaf is gewezen op de invloed van de automatische bijstelling van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting op de grootte van de progressiefactor van het louter nominale accres van de totale belastingopbrengst. We concludeerden hier tot een minder dan proportionele nominale groei van de totale belastingopbrengst ten opzichte van een uitsluitend nominale-inkomensstijging. Dat het nominale accres van de totale belastingopbrengst niet met hetzelfde percentage toeneemt als dat waarmee het nationale inkomen nominaal stijgt, is toe te schrijven aan het geheel of gedeeltelijk achterblijven bij bedoelde nominale inkomensstijging van de opbrengst van een aantal specifieke verbruiksbelastingen.

Voor deze moeilijkheid zou de werkgroep de volgende oplossing in overweging willen geven. Wanneer men enerzijds de belastingen, waarvan thans de druk bij een louter nominale-inkomensstijging toeneemt, zodanig wenst te corrigeren dat drukverzwaring achterwege blijft, ligt het voor de hand die belastingen, waarvan thans de druk bij een louter nominale-inkomensstijging daalt, eveneens te cor-

rigeren. En wel zodanig dat ook de opbrengst van deze belastingen voortaan eveneens proportioneel stijgt met de uitsluitend nominale toeneming van het nationale inkomen.

Nu de regering, zoals blijkt uit het gestelde op blz. 12-13 van de toelichting bij het voorontwerp, zelf een dergelijke aanpassing heeft gesuggereerd, lijkt het de werkgroep nog slechts een kleine stap om over te gaan tot een automatische aanpassing van de tarieven van deze specifieke verbruiksbelastingen.

Zonder zich uitgebreid in de techniek van de hier voorgestelde automatische aanpassing van de tarieven van deze specifieke verbruiksbelastingen te hebben verdiept, acht de werkgroep het mogelijk voor een dergelijke aanpassing gebruik te maken van óf de voor de aanpassing van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting gehanteerde tabelcorrectiebreuk, óf van een correctiebreuk vastgesteld op basis van de specifieke prijsontwikkeling van het belaste goed. Deze laatste methode komt er op neer dat de specifieke verbruiksbelastingen voortaan naar de maatstaf van de waarde worden geheven in plaats van — zoals nu geschiedt — naar de maatstaf van het gewicht, de maat, de hoeveelheid, enz.

Bij de laatstgenoemde methode rijst overigens de vraag of men ten behoeve van een algemene correctie van deze tarieven, op grond van het achterblijven van de opbrengst van deze belastingen bij een door de geldontwaarding ontstane nominale inkomensstijging, wél kan uitgaan van een index gebaseerd op de specifieke prijsontwikkeling van het belaste goed. Hier spelen namelijk ook factoren als prijsstijging (-daling) op de wereldmarkt, schaarste door misoogst, enz. een rol.

HET GEHANTEERDE PRIJSINDEXCIJFER VAN DE GEZINSCONSUMPTIE

Bij het gebruik van een prijsindexcijfer doen zich velerlei problemen voor:

a. Op korte termijn dienen door de samenstellers van het indexcijfer beslissingen te worden genomen i.v.m. wijzigingen in het karakter van bepaalde goederen, waarbij onder andere het kwaliteitsvraagstuk een rol speelt.

b. Het prijsindexcijfer van de consumptieve bestedingen van de Nederlandse bevolking kan in principe een verloop vertonen, dat afwijkt van een prijsindexcijfer dat voor de berekening van het reële inkomen van bepaalde inkomensgroepen meer relevant zou zijn.

c. De vertraging in het gereedkomen van cijfers over de prijsontwikkeling.

Met het oog op het voorgaande lijkt het de werkgroep wenselijk dat in de definitieve toelichting op het wetsontwerp inzicht wordt gegeven in de wijze waarop het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie wordt opgebouwd.

Door vergelijking met andere prijsindexcijfers die in dit verband van belang kunnen zijn, kan de relevantie van het gehanteerde prijsindexcijfer worden getoetst. Vanuit de doelstelling van de wettelijke regeling, nl. de inflatiecorrectie, is het onder c. genoemde probleem het belangrijkste. Indien het prijsindexcijfer voortdurend een nagevoeg constante procentuele stijging vertoont, is de correctie steeds gelijk. Wanneer in de procentuele stijging schommelingen optreden ontstaat er het effect van een time-lag. Veronderstel dat in de periode 15 oktober 1967 t/m 15 juli

1968 een prijsstijging optreedt van 2% ten opzichte van de periode 15 oktober 1966 t/m 15 juli 1967. Deze gemiddelde stijging kan gedateerd worden als van 1 maart 1967 op 1 maart 1968. Indien de voorgestelde wettelijke regeling reeds in werking was zou de genoemde stijging van 2% verwerkt zijn in de tarieven voor inkomsten- en loonbelasting 1969. In verband met de time-lag is het de vraag welke procentuele stijging actueel is in de periode 1968 en 1969. Stel dat deze stijging hoger is dan 2%, bijvoorbeeld 5%. In zo'n geval kunnen extra looneisen ontstaan, omdat bij de inflatiecorrectie in 1969 slechts rekening kan worden gehouden met een inflatiecorrectie van 2%, terwijl de werkelijke prijsstijging 5% bedraagt. De genoemde 5% zal eerst ten dele doorwerken in de tarieven voor 1970. Looneisen zullen in het algemeen sneller de prijsontwikkeling kunnen volgen dan de voorgestelde inflatiecorrectie. De vraag rijst derhalve of een snellere aanpassing van de inflatiecorrectie mogelijk is, bijv. door met halfjaarlijkse loonbelastingtabellen te werken of door een correctie te verwerken die nauw samenhangt met de verwachtingen ten aanzien van het prijsverloop, die ook bij de loononderhandelingen een rol spelen.

Het komt de werkgroep wenselijk voor, dat in de toelichting bij het wetsontwerp wordt ingegaan op de mogelijke bezwaren die bestaan tegen halfjaarlijkse veranderingen van de loonbelastingtabellen. Daarbij ware tevens een tijdschema te geven, dat minimaal in acht moet worden genomen ten einde de werkgevers tijdig te kunnen voorzien van deze tabellen. Voorts acht de werkgroep het nuttig, dat in de toelichting wordt uiteengezet welke implicaties verbonden zouden zijn aan het bekend worden van de definitieve inkomstenbelastingtabel eerst in de loop van het kalenderjaar, waarvoor de tabel is bestemd, waarbij tevens ware in te gaan op de voorlopige aanslagen en de samenhang met de voorheffingen.

DE ELIMINATIE VAN DE INVLOED VAN WIJZIGINGEN IN KOSTPRIJSVERHOGENDE BELASTINGEN EN KOSTPRIJSVERLAGENDE SUBSIDIES UIT HET PRIJSINDEXCIJFER: DE CORRECTIEFACTOR

Op blz. 14 en 15 van de toelichting bij het voorontwerp wordt gezegd waarom op het prijsindexcijfer nog een correctie wordt aangebracht met het oog op de eliminatie van de invloed van wijzigingen in de kostprijsverhogende belastingen en de kostprijsverlagende subsidies. Er wordt o.a. gesteld:

„Beziez men het geval van een verhoging van een verbruiksbelasting, dan is het oogmerk daarvan de consumenten via een opslag op de prijzen een hogere last op te leggen (b.v. ter financiering van extra overheidsuitgaven) en wel tot het volle bedrag van die verhoging. Er is dan geen aanleiding deze lastenverzwaring — die zich *in dit opzicht* niet principieel onderscheidt van een verhoging van de inkomstenbelasting — gepaard te doen gaan met een verzachting van de inkomstenbelasting.”

Hier wordt enigszins licht omgesprongen met het vraagstuk van de belasting van de onderscheiden inkomensgroepen. Er dient in dit verband wel een principieel onderscheid te worden gemaakt tussen een verhoging van de kostprijsverhogende belastingen en die van de inkomstenbelasting. Het gaat met name om de vraag hoe een hogere last over de onderscheiden inkomensgroepen zal worden verdeeld.

De indirecte (kostprijsverhogende) belastingen worden in feite betaald uit het netto inkomen, d.w.z. uit het bruto inkomen verminderd met de loon- en/of inkomstenbelas-

TABEL 1.

Bruto inkomen	Inkomstenbelasting		Netto inkomen	
	vóór correctie (oude tabel)	ná correctie (nieuwetabel)	vóór correctie (oud)	ná correctie (nieuw)
f. 9.804 f. 10.000	f. 632 f. 670	f. 645	f. 9.172 f. 9.330	f. 9.355

TABEL 2.

Bruto inkomen	Inkomstenbelasting		Netto inkomen	
	vóór correctie (oude tabel)	ná correctie (nieuwetabel)	vóór correctie (oud)	ná correctie (nieuw)
f. 29.412 f. 30.000	f. 7.071 f. 7.342	f. 7.212	f. 22.341 f. 22.658	f. 22.788

ting. Een uniforme verhoging van de indirecte belastingen op zodanige wijze dat alle prijzen met bijvoorbeeld 2% stijgen kan worden opgevat als een daling van het reële netto inkomen met 2%. In deze gedachtengang zou toepassing van de hiermee corresponderende inflatiecorrectie (zonder toepassing van de correctiefactor voor indirecte belastingen e.d.) op zijn plaats zijn. Indien de wetgever echter *bedoeld* heeft bij de verhoging van de indirecte belastingen dat iedere burger een *gelijk percentage* van zijn verbruik extra dient bij te dragen, dan moet deze inflatiecorrectie terzake van de invloed van de indirecte belastingen achterwege worden gelaten, zoals uit de volgende voorbeelden blijkt.

Ter illustratie nemen wij tweemaal een gezin met twee kinderen, één gezin met f. 10.000 en één gezin met f. 30.000 jaarinkomen. Hierbij is gemakshalve verondersteld een spaarquote van nul.

Inkomen ad f 10.000

Bij dit inkomen behoort een belastingbedrag ad f. 670. Bij toepassing van een inflatiecorrectie van 2% zou een inkomen van f. 9.804 en een daarbij behorend belastingbedrag ad f. 632 na vermenigvuldiging met de factor 102/100 leiden tot een inkomen ad f. 10.000 en het daarbij behorend belastingbedrag ad f. 645. Voor het subject treedt derhalve een verlaging op in het I.B.-bedrag van f. 25 (zie tabel 1).

Van zijn (nieuwe) netto inkomen gaat 2%, d.i. f. 187,10, extra als indirecte belasting naar de overheid, waartegenover een vermindering van de inkomstenbelasting staat ad f. 25. Het netto bedrag aan extra belasting, f. 162,10, vormt 1,74% van zijn vroegere netto inkomen (f. 9.330) en vormt 1,62% van zijn bruto inkomen (f. 10.000).

Inkomen ad f 30.000

Bij dit inkomen behoort een belastingbedrag ad f. 7.342. Bij toepassing van een inflatiecorrectie van 2% zou een inkomen van f. 29.412 en een daarbij behorend belastingbedrag ad f. 7.071 na vermenigvuldiging met de factor 102/100 leiden tot een inkomen ad f. 30.000 en het daarbij behorende belastingbedrag ad f. 7.212. Voor het subject treedt derhalve een verlaging op in het I.B.-bedrag van f. 130. Van zijn (nieuwe) netto inkomen gaat 2%, d.i. f. 455,76, extra als indirecte belasting naar de overheid, waartegenover een vermindering van de inkomstenbelasting staat. Het netto bedrag aan extra belasting, f. 325,76, vormt

van de inkomstenbelasting bij inflatie, door bedoelde bij- 1,44% van zijn vroegere netto inkomen (f. 22.658) en vormt 1,08% van zijn bruto inkomen (f. 30.000). Zie tabel 2.

Vergelijking van de twee inkomenssituaties

Bij één inkomen van f. 10.000 geeft een stijging van de indirecte belastingdruk met 2% van het netto inkomen, bij het hanteren van deze 2% als inflatiecorrectie, een netto stijging van de totale belastingdruk van 1,74% van het vroegere netto inkomen. Bij een inkomen van f. 30.000 wordt de 2% gereduceerd tot een netto percentage van 1,44%.

Indien de volle 2% over het geheel genomen beoogd zou worden zou, bij niet toepassen van de correctiefactor, voor indirecte belastingen e.d. méér dan 2% kunnen worden genomen. Het belangrijkste punt is echter dat bij niet toepassen van de correctiefactor in het geval van prijsstijgingen die voortvloeien uit verhoging van indirecte belastingen, die progressie in de inkomsten- en loonbelasting tot een versterkte degressie in de indirecte belastingen leidt. Wij spreken hier met opzet van een versterkte degressie, omdat ook zonder inflatiecorrectie deze degressie t.o.v. het bruto inkomen aanwezig is. Bij het niet toepassen van de correctiefactor is er echter ook t.o.v. het netto inkomen sprake van degressie.

De voorgaande bestudering van de implicatie van het al dan niet elimineren van de invloed van wijzigingen in de indirecte belastingen steunde op de *veronderstelling* van een uniforme verhoging van de indirecte belastingen. Zodra geen uniforme verhoging wordt toegepast maar een verfijnder instrument wordt gehanteerd, zodat verhoogde indirecte belastingen in het bijzonder de hogere inkomensgroepen treffen, zal het prijsindexcijfer stijgen, maar deze stijging zal niet actueel zijn voor alle inkomensgroepen. Dit valt in zekere zin onder de algemene problematiek van het prijsindexcijfer. Zuivering van het effect van de stijging in de indirecte belastingen betekent dat het indexcijfer voor bredere inkomenslagen relevant is.

Als aanvullende argumentatie voor het toepassen van de correctiefactor conform het voorontwerp, lijken de in het voorgaande behandelde aspecten van degressie en weelderarieven in aanmerking te komen. De werkgroep acht het nuttig dat in de definitieve toelichting op het wetsontwerp hierop wordt ingegaan.

STAATSRECHTELIJKE ASPECTEN VAN DE VOORGESTELDE REGELING

Op blz. 16 van de toelichting bij het voorontwerp merken de bewindslieden van Financiën op dat de door hen voorgestelde regeling zozeer op het grensvlak tussen wetgeving en bestuur ligt, dat het moeilijk denkbaar is dat men deze regeling in strijd zou achten met het grondwettelijk voorschrift, dat er geen belasting ten behoeve van 's Rijks kas wordt geheven dan uit kracht van een wet. Delegatie van een stuk wetgevende bevoegdheid achten zij ten deze materieel ternauwernood aanwezig. De bewindslieden baseren deze uitspraak op het feit dat,

a. het basistarief en het grondpatroon voor de jaarlijkse bijstelling wettelijk vast liggen, en

b. de berekende prijsindexcijfers en de correctiefactor een voor hen objectief gegeven zijn.

De werkgroep kan zich verenigen met de conclusie. Zij acht het echter wenselijk, dat de Minister de genoemde

objectieve gegevens waarvan bij de opstelling van de tabel wordt uitgegaan jaarlijks bekend maakt, hetzij in de overwegingen van de ministeriële beschikking, hetzij in een toelichting daarop. De werkgroep vestigt er de aandacht op, dat in het voorontwerp niet in de mogelijkheid is voorzien, dat de Minister in enig jaar op grond van conjuncturele of andere overwegingen de verplichte correctie mag nalaten. Op zichzelf lijkt deze mogelijkheid in strijd met het beoogde automatisme. De werkgroep acht het alleen nuttig op deze mogelijkheid te wijzen, waarmee enigermate aan het bezwaar van conjuncturele aard tegen het automatisme tegemoet zou worden gekomen.

De Minister zou bij deze voorziening verplicht dienen te worden achteraf goedkeuring aan de Staten-Generaal te vragen, conform de procedure bij de investeringsaftrek. Stellig geldt als bezwaar tegen deze procedure, dat een afwijkend oordeel van de Staten-Generaal uitvoeringsproblemen opbrengt. Bovendien gelden voor een zodanige delegatie niet dezelfde argumenten als bij de investeringsaftrek (bijv. kopersstaking).

ENIGE SPECIFIEKE PUNTEN T.A.V. DE INVLOED VAN DE GELDONTWAARDING OP DE DRUK VAN I.B. OP HET WINSTINKOMEN

Door de werkgroep is onderzocht of de invoering van de voorgestelde automatische bijstelling van de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting enige invloed zal hebben op de bestaande verhouding van de druk van de inkomstenbelasting op het winstinkomen en van de druk van deze belasting op de overige componenten van het onzuiver inkomen. Haar conclusie is dat er geen verandering in de onderlinge drukverhoudingen zal optreden door bedoelde jaarlijkse tariefsbijstelling.

De ongelijksoortige behandeling van de vermogenswinsten in de privé sfeer en in de ondernemingssector ondervindt geen wijziging. De voorgestelde regeling bevat alleen een correctie in de sfeer van het tarief en niet in de sfeer van de berekening van het fiscaal inkomen. De situatie, waarbij in de sector van de inkomsten uit vermogen de waardeinstijgingen van de bron van het inkomen zelf *niet*, doch in de sector winst uit onderneming *wel* tot het fiscaal inkomen worden gerekend, blijft onverkort gehandhaafd. Hierdoor blijft de belastingheffing over louter nominale vermogenswinsten in de winstsector voortduren. De hierdoor ontstane drukverzwaring, zonder dat van enige verhoging van de draagkracht sprake behoeft te zijn, wordt derhalve niet geneutraliseerd. Hiervoor zou immers niet een tariefsbijstelling, doch een aanpassing in de fiscale winstberekening zelf geboden zijn.

De werkgroep meent evenwel dat het vraagstuk van de schijnwinsten in de ondernemingssector niet in dit advies aan de orde dient te komen, nu de voorgestelde tariefsbijstelling geen implicaties heeft voor de onderlinge drukverhouding. De tariefscorrectie werkt over het gehele onzuiver inkomen en differentieert niet naar de diverse componenten waaruit dit onzuiver inkomen is opgebouwd.

Tenslotte heeft de werkgroep zich nog bezonnen op de vraag of de verstoring van de globale verhouding tussen de druk op het winstinkomen onder het regiem van de inkomstenbelasting en onder dat van de vennootschapsbelasting, als gevolg van de zgn. nominale drukverzwaring

(Vervolg op blz. 931)

Nogmaals AOW, BTW EN IB: rechtvaardige drukverdeling?

In *ESB* van 2 juli jl. (blz. 666-670) besprak Mr. J. J. H. Jacobs enkele aspecten van de samenhang tussen de premieheffing voor de AOW/AWW en de inkomstenbelasting. Met name ging hij na of de huidige samenhang tussen premieheffing en inkomstenbelasting bijdraagt tot een rechtvaardige verdeling van de lasten, mede gelet op de invoering van de BTW. Bij zijn beknopte analyse en de daarop aansluitende, gesuggereerde oplossingen maakte de heer C. P. A. Bakker reeds enkele kritische kanttekeningen, waarop Mr. Jacobs met een naschrift reageerde (*ESB*, 13 augustus jl., blz. 790/1). Daar het hier om een belangrijke en nogal controversiële kwestie gaat, zou ik op enkele punten de kritiek van de heer Bakker nog wat nader willen concretiseren. Anderzijds ben ik met Mr. Jacobs van oordeel dat er alle aanleiding is na te gaan of de huidige drukverdeling, met name die van de premieheffing, nog aan de eisen van rechtvaardigheid voldoet. Tenslotte worden twee suggesties gedaan om voor de minst draagkrachtigen op korte termijn tot een verlichting van de premieheffing ingevolge de volksverzekeringen te geraken ¹.

IS DE PREMIE AOW/AWW MATERIEEL EEN BELASTING ?

De verleiding is groot om deze vraag ongeclausuleerd bevestigend te beantwoorden. Er is bijzonder weinig verschil tussen een aanslagbiljet premieheffing en een aanslagbiljet inkomstenbelasting. Ook valt op dat de formulieren die de contribuabele gevangenschap in uitzicht stellen bij niet voldoen aan verplichtingen voor de premieheffing, slechts op een enkel punt verschillen van de overeenkomstige bedreiging voor de inkomstenbelasting: de letter is groen gehouden, terwijl het materieel voor de inkomstenbelasting meer blijkt afgestemd op vage grijzen.

Dieper gravende argumenten voor de opvatting dat bijvoorbeeld de heffing ingevolge de Algemene Ouderdomswet een „verzekeringspremie” is en geen „belasting”, lijken bij voorbaat gedoemd te falen. Wanneer het publiek via alle publiciteitsmedia wordt voorgehouden dat het de taak van de overheid is te zorgen voor betere woningen, meer wegen, uitbreiding van de recreatiemogelijkheden, verhoging van de studiebeurzen en verbetering van alle soorten onderwijs, is het nu eenmaal onverkoopbaar te stellen dat de ouderdomsvoorziening daartoe niet zou behoren.

Hoezeer in deze gedachtengang het belastingkarakter van de premie AOW/AWW dient te worden erkend, toch kan men deze premieheffing niet op één lijn stellen met bijv. de inkomstenbelasting, of — zoals Mr. Jacobs het aanvankelijk in zijn artikel stelde — „met de belastingheffing volgens de bekende definitie van Prof. M. J. H. Smeets”.

Hoewel het begrip belasting uiteraard niet door alle schrijvers gelijk wordt omschreven, vinden we bepaalde elementen daarin toch steeds terug. Smeets zegt: „In haar

oeroude doelstelling betekent de belasting een bijdrage van een individu aan de overheid, strekkende tot dekking van publieke uitgaven. Zij wordt geheven volgens algemene, door de overheid vastgestelde normen: zij is afdwingbaar; zij is geen voorwaarde voor het genot van een bepaalde overheidsdienst” ². Over de diverse parafiscale heffingen blijkt Smeets — anders dan Mr. Jacobs de lezer voorhoudt — genuanceerd te oordelen ³. De premie AWW en AKW ziet hij als belastingen. Omtrent de premie AOW (veruit de belangrijkste component in het pakket van volksverzekeringen) merkt hij op: „De premie voor de algemene ouderdomsvoorziening komt overeen met de 'bijdrage' in de leer der openbare financiën, een tussenvorm tussen de retributie en een algemene belasting (zoals bijv. de inkomstenbelasting, de accijnzen enz. zijn)”.

Nu gaat het mij hier niet om de theoretische vraag of men de premie AOW als „bestemmingsbelasting” of „bijdrage” tot de belastingen mag rekenen, maar wel om de uit een bevestigende beantwoording te trekken conclusie dat inkomstenbelasting en premie „dus” bij elkaar mogen worden opgeteld. Er is uiteraard op zichzelf niets tegen, mits men dan bij zijn gevolgtrekkingen maar niet uit het oog verliest, dat

- anders dan bij een (bestemmings)belasting voor de premieheffing AOW/AWW geldt dat het genot van de overheidsdienst (de uitkeringen AOW/AWW) in de inkomstenbelastingheffing wordt betrokken;
- de premie AOW/AWW, anders dan een belasting, ten dele een element van overname uit het particuliere consumptiepakket bevat. Sociale verzekeringen vervangen in het algemeen polissen die bestonden of hadden moeten bestaan ⁴.

Beide elementen vinden we ook terug in de bezwaren van de heer Bakker. Hij gaat echter nog verder en meent dat

¹ De premiepercentages voor 1969 luiden:	
Algemene Ouderdomswet (AOW)	9,1
Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW)	1,5
Algemene Kinderbijslagwet (AKW)	2,3
Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ)	1,0

Totaal

13,9%
Voor de premieheffing 1969 geldt een premie-inkomen van maximaal f. 16.200. De maximale aanslag premieheffing zal in 1969 derhalve f. 2.251 bedragen. Van werknemers wordt aan premie AOW/AWW (10,6%) maximaal f. 1.717 ingehouden. De premie AKW en AWBZ komt in het algemeen ten laste van de werkgever (inhoudingsplichtige).

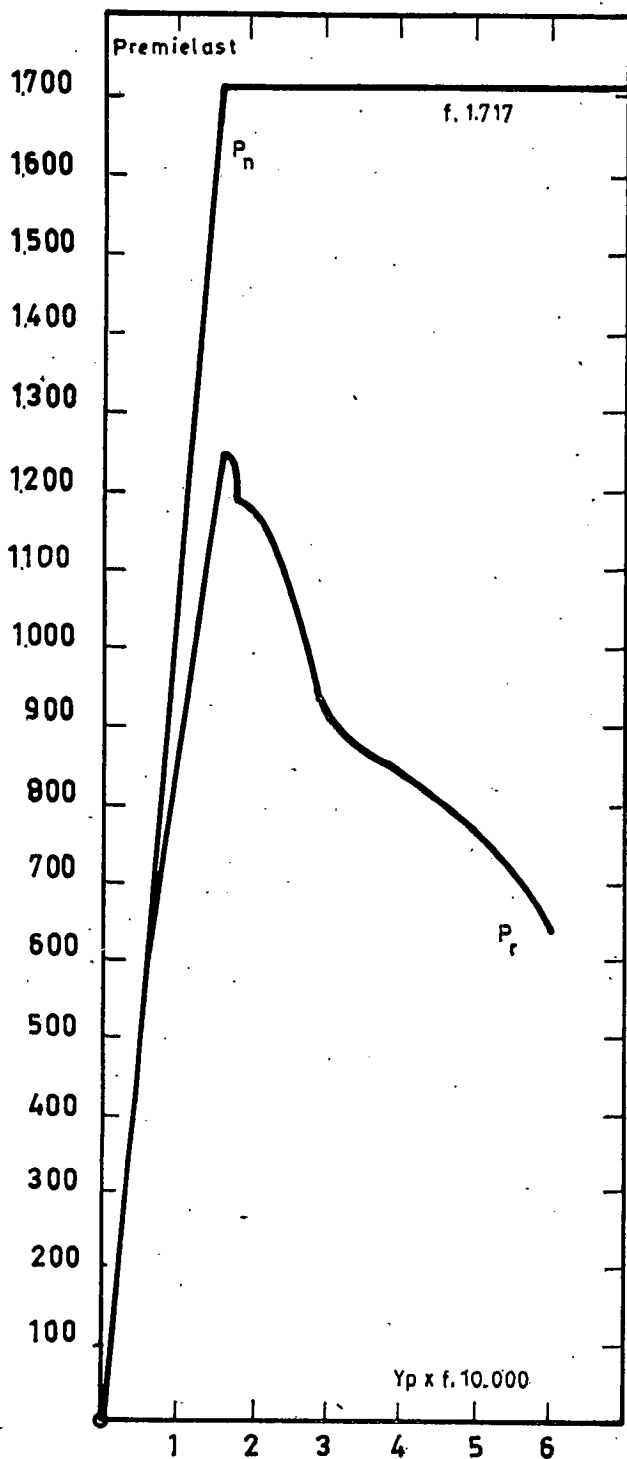
² Zie M. J. H. Smeets: *Grondbeginselen van de belastingheffing*, blz. 12.

³ Idem, blz. 41.

⁴ Cf. W. Drees Jr. en F. Th. Gubbi: *Overheidsuitgaven in theorie en praktijk*, blz. 265.

GRAFIEK 1

Nominale en reële premielast voor premie-inkomens tot f. 60.000

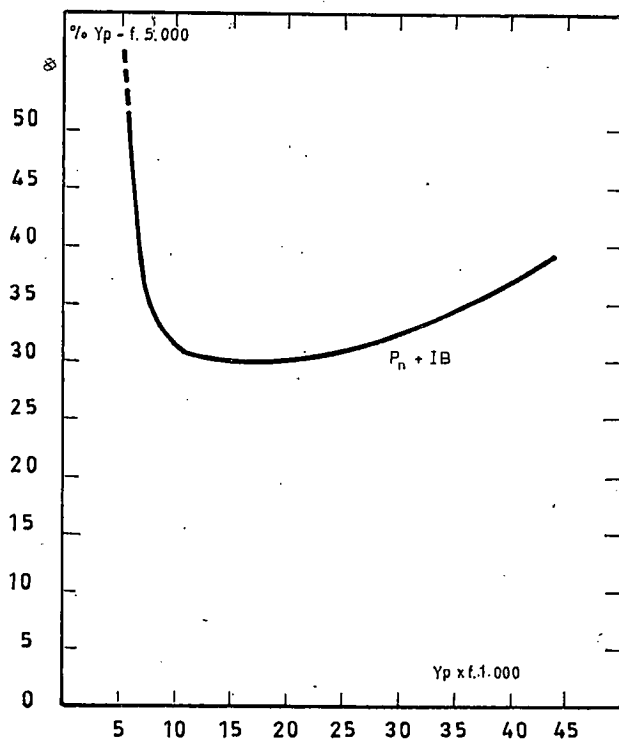

Eenvoudigheidshalve is aangenomen dat het fiscale inkomen, Y_f , het verschil is tussen het premie-inkomen (Y_p) en de nominale premie (P_n). Het toegepaste tarief is dat van tabel 1969; groep III, 2: in het algemeen de gehuwde met tweevoudige kinderaftrek. Bovendien hebben we voor de berekening aangenomen dat de af-

de AOW-premie niet meer en niet minder is dan een verplichte-lijfrenteverzekering met wat franje van collectieve elementen. Terecht wees Mr. Jacobs er in zijn naschrift op, dat het totaal van collectieve elementen eerder in de richting van een belasting dan van een verzekering wijst. In aansluiting op diens betoog zou ik erop willen wijzen dat premiebetaling lang niet altijd voorwaarde is voor het genot van de overheidsdienst (zie definitie belastingen hierboven). Nog daargelaten het gratis toekennen van de AOW-uitkering op het moment van invoering van de wet, verdient het de aandacht dat niet-betaling van de premie slechts bij hoge uitzondering leidt tot korting op de uitkeringen. Zo werden in 1964 over het gehele land genomen slechts 658 kennisgevingen inzake „schuldig nalaten van premiebetalen” verzonden. In totaal was in deze gevallen aan premie verschuldigd f. 124.755, een relatief zeer gering bedrag. De gevallen waarin de ontvanger der belastingen er niet in slaagde de premie in te vorderen zijn uiteraard veel talrijker en het daarmee gemoeide bedrag beduidend hoger. Dan kan nog worden gewezen op de faciliteit van

GRAFIEK 2

Druk van $IB + P_n$ in procenten van Y_p — f. 5.000 (tarieven 1969, tariefgroep III,2)

trekbaarheid van de premies samenvalt met de verschuldigheid in materiële zin, en dat aan de voet, voor zover de premies niet ingehouden zijn, bij ieder premie-inkomen een aanslag vastgesteld wordt. We hebben in beide grafieken de lijnen vloeiend getekend.

(I.M.)

§ N.V. SLAVENBURG'S BANK §

de zgn. beperkte invordering (art. 31 AOW), die voor zelfstandigen materieel de betekenis heeft van een premievrij minimum. Zeer duidelijk blijkt het beginsel van heffing naar draagkracht uit het feit dat de premie van het inkomen afhankelijk is, zij het dat een maximum is gesteld. Buitengewone lasten, giften, en arbeidsongeschiktheid leiden meestal tot een lagere premie. Ook kent de premieheffing in vele gevallen, evenals de inkomstenbelasting, een kinderaf trek. De vormgeving is anders, omdat werd gekozen voor een uitwerking waarbij de kinderbijslag niet wordt belast. De betekenis van dit samenstel van regelingen wordt door de kwalificatie „collectieve franje” duidelijk ondergewaardeerd.

Waar de premieheffing zo duidelijk aanleunt tegen de heffing van de loon- en inkomstenbelasting ben ik het dan ook volstrekt oneens met de stelling van de heer Bakker, dat de premieheffing bij de beoordeling van de belastingdruk beter buiten beschouwing kan blijven. Ik behoef er alleen maar op te wijzen dat elke verhoging van het belastingvrije minimum voor de inkomstenbelasting tot een hogere netto premie leidt, omdat de belastingbesparing die premie-af trek bood geheel of ten dele komt te vervallen. Onder erkenning dat er met de draagkracht voor resp. de inkomstenbelasting en de premieheffing op verschillende wijze dient te worden rekening gehouden, is er alle aanleiding de gezamenlijke druk van belasting en premie kritisch te bezien. Dit doen wij aan de hand van de twee grafieken uit het artikel van de heer Jacobs (blz. 668), die hier opnieuw zijn weergegeven.

BETEKENIS GRAFIEK 1

In grafiek 1 is de nominale en reële premielast AOW/AWW voor premie-inkomens tot f. 60.000 in beeld gebracht. De omstandigheid dat de nominale premielast boven de welstandsgrens niet meer stijgt, gevoegd bij de aftrekbaarheid van de premie voor de inkomstenbelasting, doet de lijn P_r bij hogere inkomens sterk dalen: de reële premielast heeft bij hogere inkomens een sterk degressief verloop.

Wat grafiek 1 voor de premie AOW/AWW in beeld brengt, is door het Tweede-Kamerlid Mr. Van Lier reeds naar voren gebracht bij de parlementaire behandeling van de AWBZ⁵, toen hij een overzicht overlegde, waaruit blijkt hoe voor een gezin met twee kinderen de premiedruk zich verhoudt tot het inkomen en wat voor de verschillende inkomensgroepen het voordeel door belastingaftrek van de premie is⁶. Drees-Gubbi merken in hun commentaar o.m. op:

„Inderdaad is deze premiedruk in procenten van het inkomen netto (na aftrek van belasting) degressief. Maar dat geldt evenzo voor de uitkeringen! De AOW-premie betekent, netto, weinig voor een man met 50 mille jaarsalaris, maar de AOW-uitkering betekent ook weinig voor een man met 35 mille pensioen. Deze verzekeringen zijn gekomen in plaats van particuliere polissen, uitbouw van bedrijfspensioenfondsen e.d., waar ook steeds de netto-premiedruk in procenten daalde bij stijgend inkomen, evenals de netto-uitkering”⁷.

En passant merk ik hierbij op dat de geciteerde schrijvers het betoog van de heer Van Lier toch niet volledig recht doen wedervaren. De heer Van Lier zei o.m.: „Waarom zit ons de lastenverdeling van de AWZ⁸ zo hoog? Ons lijkt premiebetaling bij de volksverzekeringen, hoewel in vrij ruime mate onvermijdelijk, een veel minder rechtvaardige lastenverdeling dan financiering uit de algemene middelen, dus uit de belastingen, zelfs als dat indirecte belastingen zijn”⁹.

Ik dacht dat de heer Van Lier terecht de lastenverdeling van de premie AWBZ heeft gecritiseerd. Anders dan de uitkeringen AOW zijn de uitkeringen ingevolge de AWBZ niet degressief. Laatstgenoemde uitkeringen maken immers geen deel uit van het belastbaar inkomen¹⁰, zodat de verwijzing door Drees-Gubbi naar de AOW-uitkering in zoverre niet relevant is. Kan men in een bepaalde conceptie nog vrede hebben met de degressie in de premie AWBZ doordat de heffing is gelimiteerd tot een maximaal premie-inkomen, de aftrek als persoonlijke verplichtingen en daaruit voortvloeiende besparing op de inkomstenbelasting kan alleen worden verdedigd met een beroep op de eenvoud¹¹. Een rechtvaardige lastenverdeling onder de niet-loontrekkenden kan er niet mee zijn gediend.

⁵ Zie Handelingen Tweede Kamer, 24 oktober 1967, blz. 263.

⁶ In de Handelingen is bedoeld overzicht in de volgende noot op blz. 263 opgenomen:

PREMIEDRUK VOLKSVERZEKERINGEN 1968

Veronderstellingen	—	Tarief inkomstenbelasting 1968	
	—	premie AOW	9 %
	—	premie AWW	1,4
	—	premie AKW	2,3
	—	premie AWZ	0,4
			13,1

— maximum premieplichtig inkomen:
f. 15.350.

Inkomen	Premie- bedrag volksver- zekeringen	Voordeel door aftrek van premie- bedrag ink.bel.	Netto premiedruk	Premiedruk in procenten van het inkomen
7.000	f. 917,—	f. 120	f. 797,—	11,4%
10.000	1.310,—	231	1.079,—	10,8%
15.000	1.965,—	500	1.465,—	9,8%
16.000	2.010,85	530	1.480,85	9,3%
20.000	2.010,85	647	1.363,85	6,8%
50.000	2.010,85	1.156	854,85	1,7%

N.B. Er is uitgegaan van het I.B.-tarief voor een gezin met 2 kinderen.

⁷ W. Drees Jr en F. Th. Gubbi: *Overheidsuitgaven in theorie en praktijk*, blz. 265. Anders: P. G. Ridder, „Overheidsbijdrage in de financiering van de sociale verzekering” in *Fiscaal-economische opstellen* (Schendstok-bundel), blz. 191. Hoezeer ik de opvatting onderschrijf dat de thans betaalde AOW-premie economisch geen enkele fundering betekent waarop t.z.t. de AOW-uitkering kan steunen, dit verhindert m.i. niet bij een beoordeling van de drukverdeling mede de mogelijkheid van toekomstig profijt te betrekken.

⁸ De naam van de wet werd later veranderd in Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, afgekort AWBZ.

⁹ Geciteerd uit Drees en Gubbi, zie noot 7.

¹⁰ Art. 30a van de Wet op de inkomstenbelasting 1964 luidt: Tot de inkomsten in de vorm van bepaalde periodieke uitkeringen en verstrekingen behoren niet uitkeringen en verstrekingen ingevolge de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

¹¹ Ook de overige premies voor de volksverzekeringen zijn als persoonlijke verplichtingen aftrekbaar (zie art. 45 Wet I.B. 1964). Het karakter van de premie AWBZ zou met zich hebben moeten brengen deze te rangschikken onder de buitengewone lasten, waar de premie in de huidige opzet van art. 46 Wet I.B. 1964 dan dient te vallen onder dat gedeelte van de ziektekosten dat niet voor aftrek in aanmerking komt.

Dat een zelfstandige met f. 20.000 inkomen een hogere netto premie AWBZ moet betalen dan een zelfstandige met f. 60.000, lijkt moeilijk verdedigbaar.

Het zal duidelijk zijn dat de lijn P_r overtuigt naar de mate waarin men aan de volksverzekeringen het verzekeringskarakter ontzegt en tot belastingen concludeert. Dit spreekt m.i. sterk bij de — in de grafiek niet in lijn gebrachte — AWBZ en AKW, in iets mindere mate bij de AWW en het minst bij de AOW.

Met Mr. Jacobs ben ik van oordeel dat de wetgever zich opnieuw zal hebben uit te spreken over de vraag of de huidige drukverdeling van de premieheffing nog aan de eisen van een rechtvaardige drukverdeling voldoet. Ik merk hierbij nog op dat, als we de curve van de netto premie (lijn P_r) bezien, niet gezegd kan worden dat het boven de inkomstenbelasting als bijdrage aan de fondsen AOW/AWW te betalen bedrag een evenwichtig verloop heeft, ook al zou men tegen de degressie geen bezwaar hebben. Wanneer de lijnen niet vloeiend worden getekend ontstaan bovendien zeer merkwaardige kronkels.

BETEKENIS GRAFIEK 2

Grafiek 2 geeft voor een gezin met twee kinderen de gezamenlijke druk weer van inkomstenbelasting en reële premielast AOW/AWW, uitgedrukt in procenten van het vrij beschikbaar inkomen. Als sociaal aanvaardbaar minimum werd f. 5.000 aangehouden.

De grafiek is met een voorbeeld toegelicht. Voor een gezin met twee kinderen (inkomen gezinshoofd f. 8.000) bedraagt het beschikbare inkomen f. 8.000 minus f. 5.000 = f. 3.000. Premieheffing AOW/AWW en inkomstenbelasting vergen gezamenlijk dan f. 1.022 of 34% van het beschikbare inkomen.

Van grafiek 2 en het gekozen voorbeeld kan gezegd worden dat hiermee ten dele een nog te gunstig en ten dele ook een te ongunstig beeld wordt gegeven. Dit komt door de betrekkelijk willekeurig gekozen uitgangspunten.

Gesteld dat het in het voorbeeld gaat om een zelfstandige, dan ligt het voor de hand niet alleen rekening te houden met de premie AOW/AWW, maar ook met de premie AKW en AWBZ. Dan is aan premieheffing en inkomstenbelasting f. 1.245 verschuldigd, wat het percentage van 34 doet stijgen tot 41. Wanneer het in het voorbeeld gaat om een loontrekkende moet worden aangenomen dat de contribuable kinderbijslag geniet voor twee kinderen. Die kinderbijslag zal zijn begrepen in het inkomen van f. 8.000, maar is vrijgesteld van premieheffing¹², zodat het percentage van 34 weer met enkele procenten daalt.

Hoewel de gevonden percentages fors zijn uitgevallen, is dit alles nog maar keuterwerk wanneer we ons bezig houden met de stippellijn van de grafiek. Ik ben uitgegaan van een zelfstandige met f. 5.100 inkomen. Wanneer we aannemen dat in het inkomen 1969 voor twee kinderen kinderbijslag is begrepen ingevolge de Kinderbijslagwet Kleine Zelfstandigen bedraagt het premie-inkomen f. 5.100 minus f. 986,70 kinderbijslag = f. 4.113. Alleen aan premie AOW/AWW is dan reeds f. 435 verschuldigd. Uitgedrukt in procenten van Y_p — f. 5.000 (hier = f. 100), komen we op een percentage van 435. Mocht dit nog niet spectaculair genoeg zijn dan nemen we de premie AKW en AWBZ er nog bij. We vinden dan 571% als uitkomst. Wanneer er geen aanspraak op kinderbijslag ingevolge de KWZ bestaat — ik zal de lezer deze gevallen besparen — bedraagt het percentage 708.

De gevonden ongebruikelijke „tarieven” hebben betekenis naar de mate waarin men overtuigd is dat een bepaald inkomen geen ruimte laat om daaruit nog iets af te zonderen voor bijv. een oudedagsvoorziening. Grafiek 2

stelt ons in elk geval in staat één verantwoorde conclusie te trekken, nl. dat verlichtingen in de premiedruk allereerst zullen moeten worden aangebracht ten behoeve van bepaalde categorieën inkomenstrekkers in de niet in lijn gebrachte sector.

NORMATIEVE OPVATTINGEN OVER GEZAMENLIJKE DRUK VAN DE I.B. EN PREMIE

Het formuleren van normatieve opvattingen over de gezamenlijke druk van inkomstenbelasting en premie brengt de noodzaak met zich dit vraagstuk te plaatsen in een bredere problematiek. Wanneer we via de premie AOW/AWW een interpersonele herverdeling beogen is het dan nog aanvaardbaar dit na te laten voor bijv. de ziektekostenpremie? De ziektekostenpremie drukt beslist zwaarder op een zelfstandige met f. 6.000 inkomen dan op een met f. 12.000 inkomen. Het is duidelijk dat hier grafieken mogelijk zijn die ook de meest geharde abonnee, door schuldgevoel overmand, aan zijn bureaustoel gekluisterd houden.

Waarom moet bij premie-inkomens tussen f. 10.000 en f. 25.000 een proportionele of licht degressieve druk t.o.v. het vrij beschikbare inkomen als „niet aanvaardbaar” worden aangemerkt? Een vraag die ook blijft bestaan, wanneer de auteur vervolgens opmerkt „niet, precies (te) weten wat een rechtvaardige verdeling van de belastingdruk betekent en in welke mate men het profijt, dat men trekt van de overheidsuitgaven, bij een rechtvaardige drukverdeling moet betrekken”. Zou deze onzekerheid niet tot een voorzichtiger stellingname moeten leiden?

Mijn twijfel neemt toe wanneer ik kennis neem van de concrete voorstellen die moeten leiden tot een financiering van de AOW- en AWW-uitkeringen uit de algemene middelen. De premieheffing AOW/AWW zou moeten worden ondergebracht in de inkomsten- en loonbelasting. De mogelijkheid de premies af te trekken voor de inkomstenbelasting en de in de loonbelastingtarieven ingebouwde premie-af trek komen daardoor te vervallen. Nu wil ik allerm minst beweren dat de aftrek van de premie bijdraagt tot een evenwichtig verloop van de netto-premielast (zie hierboven). Maar in elk geval zou het vervallen van de aftrek de middengroepen (inkomens rond het maximale premie-inkomen) voor een onoverkomenlijke lastenverzwaring plaatsen. Nu kan men stellen: geen nood, want een ander uitgangspunt is dat tot ca. f. 25.000 zowel een proportionele als een licht degressieve druk t.o.v. het vrij beschikbaar inkomen niet aanvaardbaar is. Maar dan ben ik — mét de heer Bakker — toch wel zeer benieuwd naar de „regelmatige” progressie voor de middengroepen, te meer daar er nog een fors premievrij minimum (rond f. 5.000) op de verlanglijst staat. Of moeten de rond 15% van de belastingbetalers met hogere inkomens in staat worden geacht nog een paar miljard meer op te brengen?

Hoe moeilijk deze zaken liggen blijkt reeds uit de parlementaire behandeling van de AOW. Destijds werd de vraag gesteld welke invloed het op de AOW-premie zou hebben wanneer

- a. geen enkele grens zou worden gesteld aan het inkomen, of
- b. zodanige grens op f. 10.000 zou worden gesteld (de

¹² Zie art. 26, lid 1, letter b, Algemene Ouderdomswet.

in het wetsontwerp AOW voorgestelde grens was f. 6.000, vergelijkbaar met de voor 1969 geldende grens van f. 16.200).

Naar de toenmalige gegevens bleek de premie AOW voor de onder a en b genoemde situaties met resp. 1/6 en 1/12 te kunnen worden verlaagd¹³. Wanneer de in het wetsontwerp voorziene grenzen van f. 0 tot f. 6.000 (het werd in 1957 f. 6.900) zouden worden gesteld op f. 2.000 en f. 6.000, dan zou de invoering van deze „premienvrije voet” van f. 2.000 resulteren in een bijna driemaal zo hoge premie!¹⁴

Met dit alles wil niet gezegd zijn dat er nu maar niets aan de premielasten voor de minst en minder draagkrachtigen behoeft te worden gedaan. Maar dan zal — zeker op korte termijn — in verband met de ver strekkende financiële consequenties, toch wel sprake dienen te zijn van zeer gerichte maatregelen, waarvan alleen die groepen profiteren die een verlichting van het tarief het hardst nodig hebben.

VOORRANG VOOR NIET-LOONTREKKENDEN

Wanneer we het tarief voor de premieheffing ter discussie stellen, meen ik dat een eerste vereiste is een onderscheid te maken tussen loontrekkenden en zelfstandigen. Dit geldt ook wanneer men zich beperkt tot de premie AOW/AWW, omdat, hoezeer de premie ten laste van de werknemer komt, inhouding niet op één lijn is te stellen met daadwerkelijk uit eigen middelen voldoen. Voor nagenoeg alle loontrekkenden geldt dat zowel bij de invoering van de AOW in 1957 als bij de latere premieverhogingen de daaruit voortvloeiende lastenverzwaring werd ervaren als een minder gestegen loon. Smeets merkt in dit verband op dat de Staat bij elke loonsverhoging in Nederland voor de laagstbezoldigde groepen de loonbelasting en ook wel de premies AOW en AWW tot de noodzakelijke kosten van levensonderhoud heeft gerekend om te bevorderen dat deze groepen niet — door in een volgende schijf van het belastingtarief over het weekloon te vallen — in feite achteruit zouden gaan in hetgeen hun loonzakje zou inhouden. In deze gevallen — aldus Smeets — is de overheid zelfs van het uitgangspunt van de loon- en inkomstenbelasting — nl. dat zij dient te worden gedragen door de genieurs van de inkomsten — om sociaal aanvaardbare redenen afgeweken¹⁵.

Een goed voorbeeld vormen ook de uitkeringen ingevolge de Algemene Bijstandswet. De regering wenste deze uitkeringen niet belastingvrij te maken, met als gevolg dat de rechthebbenden voor relatief zeer hoge premieaanslagen kwamen te staan. Hiervoor werd toen één listige oplossing gevonden. De gemeenten werden, hoewel van een dienstbetrekking uiteraard geen sprake is, inhoudingsplichtig verklaard, zodat de rechthebbenden hun uitkeringen thans netto ontvangen en later geen onbetaalbare aanslagen volgen. Wanneer de inhoudingen stijgen wordt de uitkering verhoogd.

Geheel anders ligt de situatie voor de zelfstandige, waarbij in dit verband ook moet worden gedacht aan de gescheiden vrouw die van een alimentatie moet rondkomen, aan de student die een studiebeurs geniet en voor een exorbitante premie-aanslag komt te staan als hij wat bijverdient, kortom, aan allen die moeten rondkomen van een bescheiden bedrag dat wordt verkregen uit niet aan inhouding van loonbelasting en premie onderworpen inkomsten. Bij hen stuit de betaling van de zeer hoge premielasten vaak op onoverkomenlijke moeilijkheden. Daar komt nog bij dat

Verolme:

Vermolme

Cornelis Verolme: schipperen naast God

Leggen we hem aan de ketting
of leggen we hem op?

Krijgt het concern een nieuwe Drijver?

Koeienprotest:

Mansholt moordenaar!

(ongecorrigeerd)

het invorderingsbeleid voor de premieheffing veel stringenter is dan bijv. voor de inkomstenbelasting. *Het is dan ook de categorie der niet-loontrekkenden die voorrang verdient wanneer het tot een verlichting van de premiedruk komt.*

Afgezien van de noodzaak dat men zich opnieuw bezint over de vraag welke bedragen boven de inkomstenbelasting als premie voor de volksverzekeringen dienen te worden geheven¹⁶ en overigens erkennend dat er ook voor loontrekkenden diverse knelpunten zijn die om een oplossing vragen¹⁷ zou ik een tweetal maatregelen willen bepleiten die op korte termijn voor zelfstandigen enig soelaas kunnen bieden.

VERHOGING PREMIEVRIJ MINIMUM VOOR ZELFSTANDIGEN

Hoewel de premieheffing formeel geen premievrij minimum kent, werkt als zodanig materieel de regeling van de zgn. beperkte invordering (art. 31 AOW). Op aanslag verschuldigde premie wordt bij zeer lage inkomens niet of slechts ten dele ingevorderd. Zo wordt in 1969 van een gehuwde de premie niet ingevorderd wanneer het premieinkomen minder dan f. 2.400 heeft bedragen. Bij f. 2.400 wordt 1% ingevorderd, bij f. 2.430 bedraagt het percentage 3, enz. Bij f. 4.020 inkomen wordt de premie volledig ingevorderd.

Men kan zich afvragen of de thans bestaande grenzen, waarbinnen geleidelijk overgang plaatsvindt van een volledige vrijstelling van premiebetaling tot volledige premiebetaling, nog wel aanvaardbaar zijn. Niet alleen aanvaardbaar in de zin van wat als wenselijk moet worden gezien op grond van de bepaalde politieke uitgangspunten, maar vooral ook in het licht van de bij de parlementaire behandeling gegeven toelichting en gedane toezeggingen. Ik citeer uit de Memorie van Toelichting op de AOW:

„Ter toelichting van de gekozen inkomensgrenzen van f. 1.500 onderscheidenlijk f. 2.100, waar beneden geen premie

¹³ M.v.A. AOW, zitting 1955/56, stuk 4009, nr 7, blz. 17 i.k.

¹⁴ Idem, blz. 21 i.k.

¹⁵ M. J. H. Smeets: *Grondbeginselen van de belastingheffing*, blz. 19.

¹⁶ Zie ook mijn artikel in *ESB* van 27 september 1967, blz. 959.

¹⁷ Te denken valt aan de zware druk van I.B. en premieheffing op franje-inkomen bij looninkomens tussen f. 15.000 (aanslaggrens) en f. 16.200 (maximale premie-inkomen), premieheffing van de werkende gehuwde vrouw, e.d.

zal worden ingevorderd, wordt opgemerkt dat deze grenzen samenvallen met de inkomensgrenzen, waarbij voor tariefgroep I, onderscheidenlijk tariefgroep II, de heffing voor de inkomstenbelasting zal aanvangen, indien het thans aanhangige wetsontwerp no. 3885 (zitting 1954/55) tot wet zal zijn verheven" ¹⁸.

Uit dit citaat volgt dat het aanvankelijk de bedoeling is geweest de benedengrens voor de beperkte invordering te koppelen aan de belastbare grens voor de inkomstenbelasting in de tariefgroepen 1 en 2. De bewindslieden wijzen ook nog op de voordelen van dit systeem: „Het achterwege laten van de invordering der premie bij een groot deel van de kleine zelfstandigen, wier inkomen beneden de belastinggrenzen liggen, levert derhalve ook een niet te onderschatten besparing aan administratiekosten op" ¹⁹.

De binding van de benedengrens aan het belastbaar minimum bleek echter niet blijvend, zoals blijkt uit onderstaand overzicht:

	belastbaar minimum tariefgroep II	grenzen beperkte invordering
1957 t/m 1961	f. 2.100	f. 2.100 tot f. 3.100
1962	2.280	2.100 „ 3.100
1963	2.700	2.100 „ 3.510
1964	2.700	2.400 „ 3.840
1965 t/m 1967	3.600	2.400 „ 4.020
1968	3.900	2.400 „ 4.020
1969	4.500	2.400 „ 4.020

Duidelijk blijkt uit dit overzicht hoe groot in 1969 de discrepantie is geworden tussen de veronderstelde draagkracht voor de premieheffing en de inkomstenbelasting. Bij haar pogingen de grenzen voor de beperkte invordering te herzien heeft de Tweede Kamer niet veel succes ge oogst. Toen Mr. Van Lier er in 1959 op aandrang hieraan iets te doen ²⁰, duurde het nog tot 1963 voor er een zeer bescheiden aanpassing plaatsvond, waarbij de benedengrens ongewijzigd bleef. En dit ondanks het feit dat zowel de kosten van levensonderhoud als de premieheffing stegen: naar het oordeel van de regering omstandigheden die tot verhoging van de grenzen aanleiding behoren te geven! ²¹. Na 1965 is er niets meer aan gedaan. Het lijkt de hoogste tijd dat de grenzen voor de beperkte invordering worden herzien. Ik meen dat aan de parlementaire behandeling van de volksverzekeringen voldoende argumenten kunnen worden ontleend.

Voor de loontrekkenden is het thans bestaande systeem, waarbij geen premievrij minimum bestaat, te continueren, daar een algemeen premievrij minimum de lasten zeer sterk zal doen stijgen. Mij staan geen gegevens ter beschikking die een verantwoorde schatting mogelijk maken van het bedrag dat met een optrekking van de genoemde grenzen gemoeid is.

VERLICHTING PREMIEHEFFING VOOR ZELFSTANDIGEN MET KINDEREN

In verband met het technische karakter stip ik een tweede goed verdedigbare verzachting in het tarief premieheffing slechts in het kort aan.

Voor een zelfstandige met kinderaftek voor twee kinderen zou het premie-inkomen kunnen worden verminderd met een bedrag ter grootte van de kinderbijslag voor twee kinderen. Deze kinderbijslag ontvangt hij in feite niet, tenzij hij onder de KKZ valt. Op basis van de tarieven 1969 komt de voorgestelde aftrek neer op een tariefsmatiging van maximaal f. 137. Naarmate het inkomen stijgt daalt de reductie doordat de premie-aftrek voor de inkomsten-

belasting wordt beperkt. De voorgestelde faciliteit is verdedigbaar, omdat loontrekkenden voor zoveel nodig geacht worden kinderbijslag ingevolge de KWL te hebben genoten ²². Ook als er in feite geen aanspraak op kinderbijslag bestaat, vindt voor deze categorie aftrek plaats op het premie-inkomen ter grootte van een alsdan geheel of ten dele fictieve kinderbijslag. Mijn suggestie komt dus neer op een principieel gelijke behandeling van zelfstandigen en loontrekkenden op dit punt. Juist nu de zelfstandige in het algemeen van kinderbijslag voor het eerste en tweede kind verstoken blijft, is er alle aanleiding hem waar het de op te brengen middelen betreft niet achter te stellen bij de loontrekkende.

SLOT

Ik ben er mij van bewust dat beide hiervoor gedane suggesties lapmiddelen zijn. Het komt naar mijn oordeel echter niet langer verantwoord voor met het treffen van maatregelen te wachten totdat de diverse commissies hun rapporten hebben uitgebracht. Op korte termijn lijkt dan de enige weg binnen het raam van de bestaande regelingen naar tijdelijke oplossingen te zoeken.

Tenslotte een citaat uit een beschouwing van Prof. H. J. Hofstra ²³, dat ik hierbij gaarne doorgeef: „Ik vraag mij af, of dit, tot dusver sterk verwaarloosde, probleem van de samenhang tussen belastingheffing en sociale-verzekeringspremies en -uitkeringen langzamerhand niet een eerste prioriteit bij de ontwikkeling van de denkbeelden dient te krijgen”.

Mr. H. Mobach

¹⁸ M.v.T., AOW, blz. 40 l.k.

¹⁹ Idem, blz. 40 r.k.

²⁰ Handelingen Tweede Kamer, 24 februari 1959, blz. 3616.

²¹ Idem, blz. 3626 (Minister Beel).

²² Zie noot 12.

²³ H. J. Hofstra, *Themis*, 1968, blz. 518.

Mededelingen

Symposium on Yugoslav Workers' Selfmanagement

Van 7 t/m 9 januari 1970 a.s. zal er in het RAI-congrescentrum te Amsterdam een (Engelstalig) symposium plaatsvinden, georganiseerd door het Oost-Europa Instituut van de Universiteit van Amsterdam. Zes Joegoslavische gasten zullen elk een aspect belichten van het onderwerp van het symposium: *Yugoslav Workers' Selfmanagement*, zoals de sociale en politieke voorwaarden, de taak en rol van de vakbeweging, de invloed van de technologische ontwikkeling, zo ook die van de economische orde. Deze zes aspecten zullen becommentarieerd worden door resp. Prof. Dr. Th. Bottomore, A. H. Kloos, Prof. Dr. J. Tinbergen, Prof. Dr. P. Wiles, Mr. Ir. A. Stikker en Prof. Dr. P. Naville.

De deelnemers aan het symposium krijgen in de loop van december de tekst van de inleidingen toegestuurd. Voor nadere inlichtingen: Oost-Europa Instituut, Korte Spinhuissteeg 3, Amsterdam.

Balanswaardering en de correctie op vervangingswaarde

De heer H. H. M. Foppe verdient ons aller erkentelijkheid voor zijn bijdrage „Correctie op vervangingswaarde bij de balanswaardering” in *ESB* van 13 augustus 1969, blz. 786/7. Wij stellen er prijs op onze spontane reactie aan het *ESB*-papier prijs te geven. Het algemene vraagstuk, dat hij aanvoert, is weinig overdacht tot nu toe, en toch niet van belang ontbloomt: welke waarderingsgrondslagen moeten in de jaarrekening worden gevolgd, wanneer het gaat om een onderneming, die — uitgaande van waardering naar in het maatschappelijk verkeer algemeen aanvaarde normen — verlies lijdt dan wel te weinig winst maakt? Verlies lijden is vrij duidelijk, te weinig winst maken is minder duidelijk. Dit laatste wordt echter wel afgemeten aan een of andere voorstelling van het geïnvesteerd eigen vermogen en een of andere voorstelling van de „gewenste” dan wel „normale” rentabiliteit. Dit algemeen geformuleerde vraagstuk verdient zorgvuldige overweging en overdenking; dat is teveel voor een spontane reactie en daarom willen wij ons beperken tot één facet van het probleem, nl. of in dat geval de grootte van het vermogen nog wel bepaald moet worden via waardering van de concrete kapitaalgoederen op basis van de vervangingswaarde, een waarderingswijze waar de heer Foppe zich in het algemeen achter stelt, zelfs „con amore”. Hoe dat bij zo iets nuchters als een waarderingsregel mogelijk is, begrijpen wij niet!

Hoewel wij — zulks blijktbaar in tegenstelling tot de heer Foppe — nog altijd moeite hebben met het onderschrijven van Limpergs waardeleer¹, willen wij er op wijzen, dat deze waardeleer zélf voor met verlies resp. onvoldoende winst werkende bedrijfshuishoudingen aangeeft, dat in die droeve omstandigheid niet meer naar de vervangingswaarde gewaardeerd moet worden. Limpergs waarderingsregel komt nl. hierop neer, dat men moet waarderen naar opbrengstwaarde of vervangingswaarde, maar de laagste van de twee; daarbij moet als opbrengstwaarde worden genomen de hoogste van de directe en de indirecte opbrengstwaarden. Merkwaardig is dat deze regel bij zeer velen is afgesleten tot een simpele regel, die zou inhouden, dat *altijd* naar vervangingswaarde moet worden gewaardeerd.

Men komt dit misverstand veelvuldig tegen. Misschien is Limperg daar niet helemaal onschuldig aan, omdat hij nogal duidelijk stelt, dat „normaliter” de vervangingswaarde geldt. „Normaliter” betekent: „in het met voordeel producerende bedrijf”². De in droeve of ten minste tamelijk droeve omstandigheden verkerende bedrijfshuishoudingen, die de heer Foppe op het oog heeft, „behoren” vermoedelijk niet naar vervangingswaarde te waarderen; zij zullen het waarschijnlijk moeten doen met de hoogste van de directe en de indirecte opbrengstwaarde”. Indien de eerste de hoogste is, kan men nog wel tot de opstelling van een — dan echter verder overbodige — balans komen, waarin in principe alle kapitaalgoederen worden opgesomd, nadat de directe opbrengstwaarde voor elk individueel kapitaalgoed is vastgesteld; na sommering ontstaat

dan een voorstelling van de grootte van het vermogen. Dit vermogen is alleen door verkoop der activa te realiseren; dat zou indien men zich uitsluitend zou laten leiden door de belangen van de ondernemende vermogensverschaffers, ook dienen te geschieden. Naast deze directe opbrengstwaarde als som van de te verwachten opbrengst bij verkoop der delen, kan men zich ook nog de directe opbrengstwaarde van het totale complex voorstellen. Is deze de hoogste dan zou die gerealiseerd moeten worden en als dat gebeurt, wordt het balansprobleem tegelijkertijd overgedragen aan de koper, die dan die problemen voortaan zal moeten oplossen. Is echter de indirecte opbrengstwaarde de hoogste, dan struikelt de bedrijfshuishouding bij het opmaken van de „itemised” *balans* over het onoplosbare toerekeningsvraagstuk.

Men zou kunnen stellen, dat de heer Foppe stilzwijgend uitsluitend dit laatste geval — derhalve het geval, dat de indirecte opbrengstwaarde het hoogst is — behandeld heeft en daarbij wijselijk aan het onoplosbare toerekeningsprobleem voorbij is gegaan door alle kapitaalgoederen eerst te waarderen tegen hun vervangingswaarde en de aldus verkregen te hoge waarde voor het totale complex te corrigeren door het aftrekken van een „Correctie wegens rentabiliteitsverschil”. De som van de vervangingswaarden, verminderd met deze correctie, zou dan geacht kunnen worden de indirecte opbrengstwaarde van het complex op te leveren. Dan lijkt naast te hoge waardering der individuele activa — vermoedelijk in volgende jaren leidende tot te hoge afschrijvingen — de voorstelling van de grootte van het vermogen aan Limpergs leer te kunnen voldoen.

Een bedrijfshuishouding, die zich in de „onbevredigende rentabiliteitsfase” bevindt, zal zich moeten bezinnen — meer en nadrukkelijker dan andere bedrijfshuishoudingen — over de vraag of de gegeven aanwendingsrichting van haar vermogen nog wel de beste aanwendingsmogelijkheid is. Denkbaar is, dat haar meerdere alternatieven open staan, maar het zijn er altijd ten minste twee: *liquidatie en voortzetting*.

Die betere aanwendingsmogelijkheid *kan* dus onmiddellijke realisering van de directe opbrengstwaarde betekenen; het is echter niet bij voorbaat zeker dat dat *altijd* zo is. Stel, dat realisering van de indirecte opbrengstwaarde — hoewel lager dan de vervangingswaarde — vooralsnog het beste alternatief is: moet dan nog naar vervangingswaarde gewaardeerd worden en op basis van vervangingswaarde afgeschreven worden? De heer Foppe meent blijktbaar van wel. In zijn voorstel lijkt het vermogen in de balans — som van vervangingswaarden minus correctie wegens on-

¹ Zie o.a. het preadvies voor de Accountantsdag 1967 — „Bedrijfseconomisch aanvaardbare grondslagen voor de gepubliceerde jaarrekening” — bijlage bij *De Accountant*, no. 4, september 1967.

² Zie Limpergs Verzameld Werk *Bedrijfseconomie*, deel I blz. 209.

voldoende rentabiliteit — inderdaad gelijk te zijn aan de indirecte opbrengstwaarde: de contante waarde van de uitgedeelde en gereserveerde winst à 8% = $(100 : 8) \times f. 155.000 = f. 1.937.500$. In feite zal het vermogen in één opzicht echter te hoog — en in de meeste gevallen veel te hoog — en in een ander opzicht te laag berekend zijn.

Deze berekening gaat immers uit van de veronderstelling, dat het complex van complementair verbonden kapitaalgoederen dankzij voortdurende vervanging het eeuwige leven beschoren is. En dat zal zeker niet het geval zijn, daar oneindige vervanging in geval van „onderrendement” niet zal plaatsvinden. Voor concrete, gespecialiseerde kapitaalgoederen moge voortzetting van een eenmaal gegeven aanwendingsrichting veelal het beste alternatief zijn, voor vermogen in de vorm van beschikkingsmacht over welke produktiemiddelen dan ook zijn talloze aanwendingsmogelijkheden gegeven en daardoor zal men — tenzij wellicht voor een „sluitstuk” — niet opteren voor de gegeven aanwending met „onderrendement”.

In één opzicht te hoog, in één ander opzicht te laag. De heer Foppe kapitaliseert nl. winst *na afschrijving* waar hij had moeten berekenen de contante waarde van de eindige reeks van „quasi-rents” die de vaste outillage naar verwachting nog zal kunnen opleveren, derhalve ruwweg de contante waarde van de winst vóór afschrijving over een eindige periode. Het spreekt vanzelf, dat deze waarde nog verhoogd moet worden met de nog aanwezige voorraden, waartoe de complementaire kosten aanleiding geven. Waarmee gezegd wil zijn, dat het voorstel van de heer Foppe niet zonder meer als aanvaardbaar is te beschouwen. Ook, dat het opstellen van de jaarrekening voor een „onderrendement” makende bedrijfshuishouding weinig overdacht en gecompliceerd is. Een oplossing zal wellicht niet gezocht moeten worden in waardering op basis van vervangingswaarde, met een vermogenscorrectie, maar in waardering op basis van opportunity costs: dat is echter niet alleen moeilijk maar stellig ook vaak zeer subjectief. Tenzij uiteraard realisering van een der beide directe opbrengstwaarden de beste aanwendingsmogelijkheid zou zijn, en dus uitdrukking zou geven aan de „opportunity costs”!

Het is duidelijk: aan de jaarrekening van bedrijfshuishoudingen met „onderrendement” is nog onvoldoende aandacht besteed. Daarop heeft de heer Foppe terecht de aandacht gevestigd.

Prof. Drs. R. Burgert

Naschrift

Ik ben Prof. Burgert bijzonder dankbaar voor zijn spontane reactie op de gedachte, die ik heb ontvouwd in mijn artikel „Correctie op vervangingswaarde bij de balanswaardering”. Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik met een enkel woord mijn bedoeling aan te vullen en — misschien — te verhelderen.

Hoe ongeloofwaardig dit ook moge schijnen in de nuchtere sfeer der balanspresentatie, toch kan ik Prof. Burgert verzekeren, dat ik „con amore” achter de toepassing der vervangingswaarde bij de balanswaardering sta. En wel omdat ik door veeljarige kennisneming van jaarrekeningen in gepubliceerde jaarverslagen grondig doordrongen ben van de ontoereikendheid van het inzicht in de vermogens- en rentabiliteitspositie, wanneer de balans is

opgesteld op basis van kostprijs minus afschrijvingen.

De divergentie tussen wat wordt gepubliceerd en de actuele waarden heeft naar mijn overtuiging de tendens „uit te dijen”. Naast het veelvuldig voorkomende verschijnsel van „understatement” door hogere afschrijvingen dan technisch of economisch noodzakelijk, speelt hier het aspect van de zich steeds doorzettende geldontwaarding een belangrijke rol. Er is nu eenmaal in de groep der vastgelegde activa een deel, dat min of meer „naijt” bij de prijsontwikkeling. Ook de recente scherpe stijging van het renteniveau zal in deze problematiek gaan doorwerken.

Toen ik begon mijn gedachten op papier te zetten, meende ik allereerst het totaal der „Voorziening wegens correctie rentabiliteitsverschil” uit te moeten splitsen over de verschillende vastgelegde activa en deze zichtbaar in aftrek te brengen op de boekwaarde op basis van vervangingswaarde. Dit bleek echter alleen mogelijk in het geval van directe opbrengstwaarde, dat voor de praktijk van de jaarverslaggeving van geen of weinig betekenis is. Immers dan is liquidatie — minnelijk of gedwongen — reeds noodzakelijk geworden. En zoals Prof. Burgert aanvoert: in het geval van indirecte opbrengstwaarde is het probleem van toerekening onoplosbaar. Hoewel het uiteraard ook mogelijk is de ongesplitste correctie van het vastgelegd actief in mindering te brengen als tegenhanger van de „vermogensreductie” aan de creditzijde van de balans, preferer ik persoonlijk de Voorziening aan de creditzijde te vermelden.

Overigens meen ik dat het alternatief — vervangingswaarde bij normale, en directe of indirecte opbrengstwaarde bij onvoldoende of zelfs negatieve rentabiliteit — in de praktijk genuanceerder kan worden toegepast dan de theorie, in de tijd dat deze werd ontwikkeld, kon aangeven. Om dit in te zien raadplege men eens de jaarverslagen van twee belangrijke naamloze vennootschappen, die beide enkele jaren geleden in een onbevredigende rentabiliteitsfase zijn gekomen, nl. Van Gelder Papier en Nijverdal ten Cate. Beide vennootschappen publiceren de balans op basis van vervangingswaarde. Beide zijn het dieptepunt voorbij en hebben de dividenduitkering hervat. Wie zou nu willen bepleiten dat, toen enkele jaren geleden de rentabiliteit in ongunstige zin was omgebogen, de balanspresentatie op basis van indirecte opbrengstwaarde zou moeten worden gewijzigd? Ik ben van mening dat dit in hoge mate ongewenst zou zijn. De continuïteit van de jaarverslaggeving zou worden doorbroken, en dat, terwijl de vennootschap blijft deelnemen aan het productieproces en bij investering en amortisatie de vervangingswaarde rationeel kan blijven hanteren.

Eerst wanneer een vennootschap met onbevredigende rentabiliteit de kansen op herstel op eigen kracht niet meer ziet, heeft zij de keuze toenadering te zoeken tot een onderneming, waardoor de bedrijfsverhoudingen van het geheel kunnen worden verbeterd, óf in liquidatie te treden. Ook in het eerste geval zien wij dan — de recente praktijk geeft duidelijke voorbeelden — dat vrij spoedig de werkelijk onrendabele delen van het bedrijf worden afgestoten of stilgelegd. Eerst in dat stadium is het moment gekomen om die delen te waarderen tegen de opbrengstwaarde, die spoedig in geld of in een vordering zal worden omgezet.

In de andere hierboven beschreven gevallen zou het door mij voorgestane systeem van correctie het na te streven doel, het verkrijgen van beter inzicht in de vermogens- en rentabiliteitspositie, wellicht kunnen bevorderen.

H. H. M. Foppe

(Vervolg van blz. 922)

stelling van de tarieven van de inkomstenbelasting gecorrigeerd wordt. Wij menen deze vraag met ja te kunnen beantwoorden. Immers bij een evengrote louter nominale toename van de fiscale winst, zou onder vigeur van de progressieve inkomstenbelasting een verzwaring van de belastingdruk over de totale fiscale winst optreden, terwijl deze verzwaring onder het regiem van de proportionele vennootschapsbelasting geheel achterwege blijft.

Dit is begrijpelijk indien men bedenkt dat het tarief van de inkomstenbelasting oploopt naarmate de belastingmaatstaf, i.c. de fiscale winst, toeneemt, doch daarentegen het tarief van de vennootschapsbelasting een evenredig deel uitmaakt van de belastingmaatstaf, ook indien deze toeneemt.

Door de werking van de automatische tariefsbijstelling

blijft de hier bedoelde drukverzwaring van de inkomstenbelasting achterwege. Hierdoor reageren beide belastingen voortaan eender op een louter nominale winststijging. Dit betekent een handhaving van de bestaande globale verhouding tussen de heffing van de inkomstenbelasting en van de vennootschapsbelasting over het winstinkomen.

SLOTOPMERKINGEN

De werkgroep heeft in het vorenstaande enige aspecten van het voorontwerp in het kort besproken. De werkgroep heeft de wenselijkheid van een bijstelling aan de inflatie van de tarieven van inkomsten- en loonbelasting als werkhypothese aanvaard en zich bewust beperkt tot enige implicaties van een automatisch werkende regeling, zulks met name ook in vergelijking met de tot nu toe gebruikelijke

de rijksoverheid vraagt

voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken
t.b.v. de Directie Financiën Binnenlands Bestuur

plaatsvervangend chef vac. nr. 9-2343/0936

Tot de taak van de afdeling behoort de behandeling van financiële en economische aangelegenheden van provincies en gemeenten alsmede de advisering omtrent het economische beleid in het algemeen.

Gevraagd: b.v.k. doctoraal examen Economie; ruime kennis van de Overheidsfinanciën - de gemeentefinanciën daaronder begrepen - is vereist.

Ervaring in de sector der gemeentefinanciën strekt tot aanbeveling.

Standplaats 's-Gravenhage.

Salaris max. f 3205,- per maand.

voor het Ministerie van Economische Zaken
t.b.v. het Directoraat-Generaal voor het Midden- en Kleinbedrijf en Toerisme

economen vac. nr. 9-0975/0936

Taak: bestuderen van economische en bedrijfseconomische vraagstukken en het uitbrengen van adviezen aan de leiding van het departement inzake te nemen beleidsmaatregelen.

Vereist: doctoraal examen economie. Leeftijd tot 40 jaar.

Standplaats 's-Gravenhage.

Salaris, afhankelijk van leeftijd en ervaring, van f 1369,- tot max. f 2283,- per maand.

Tel. inlichtingen worden verstrekt onder nr. (070) 81 40 11 tst. 2726.

Schriftelijke sollicitaties onder het bij de gewenste functie vermelde vacaturenummer (voor elke vacature een afzonderlijke brief) zenden aan de Rijks Psychologische Dienst, Prins Mauritslaan 1, 's-Gravenhage.

AOW-premie voor Rijksrekening. De salarissen zijn exclusief 6% vakantiegeld

procedure van bijstelling éénmaal in een kabinetsperiode. De wenselijke ontwikkeling van de druk en de structuur van het belastingstelsel laat de werkgroep derhalve in het midden.

De werkgroep acht het niet tot haar taak de voor- en nadelen van een automatisch werkende regeling, die overigens niet alle in dit advies aan de orde gesteld zijn, tegen elkaar af te wegen. Geconstateerd zij slechts, dat de werkgroep kan instemmen met het feit, dat in de toelichting bij het voorontwerp de mogelijke bezwaren tegen de voorgestelde regeling (verzwakking inflatieweerstand; destabiliserend effect) genuanceerd worden benaderd.

Als een pluspunt van het automatisme kan worden beschouwd, dat dit mechanisme bevordert dat veranderingen in en de verdeling van de belastingdruk regelmatig meer expliciet aan de orde moeten worden gesteld. Bovendien

geeft dit mechanisme, zoals uit het voorontwerp blijkt, een goed inzicht in de technische aanpak van een tariefsbijstelling.

De werkgroep aanvaardt in het algemeen de gekozen formule voor de bijstelling, met name, zij het met additionele argumenten, de correctiefactor voor de indirecte belastingen, e.d. Zij acht overigens in de toelichting van het definitieve wetsontwerp een nadere motivering nodig waarom de najling van de correctie ten opzichte van het prijsverloop niet kan worden opgevangen.

Als complement van een automatisme bij de tarieven van de inkomsten- en loonbelasting ziet de werkgroep een zeker automatisme bij enige specifieke, niet naar de waarde geheven, verbruiksbelastingen.

Rotterdam, 29 augustus 1969

KZO

Koninklijke Zout-Organon nv Arnhem

bedrijfseconoom

Op de economische afdeling van ons hoofdkantoor te Arnhem is plaats voor een bedrijfseconoom.

De economische afdeling is belast met onderzoek en evaluatie van o.a.

- investeringen
- acquisities
- plannen
- resultaten

De taak van de medewerker zal zijn om in een team van economen op bovengenoemde gebieden werkzaam te zijn.

Onze gedachten gaan uit naar een medewerker op academisch niveau met enkele jaren ervaring op bedrijfseconomisch gebied. Het vertrouwd zijn met bedrijfseconometrische methodieken strekt tot aanbeveling.
Leeftijd tot 35 jaar.

Sollicitaties, onder vermelding van nr. 6954, te zenden aan de afdeling personeelszaken, Boulevard Heuvelink 2 te Arnhem.

KZO

bundelt de activiteiten van een groot aantal bedrijven in binnen- en buitenland. Zij fabriceren chemische en farmaceutische producten, cosmetika, levensmiddelen, verven, lakken, was- en reinigingsmiddelen.

Geld- en kapitaalmarkt

GELDMARKT

In de toch al gespannen geldmarktsituatie is een nieuwe, reeds enige tijd dreigende, factor effectief geworden die een verdere verkrapping van de markt in de hand zal werken. Met ingang van 15 september zullen de banken bij de Nederlandsche Bank een compenserend deposito moeten aanhouden omdat zij het plafond van de korte-kredietverlening hebben doorbroken. Het instrument van de kredietrestrictieregeling, welke per 1 januari 1969 opnieuw was ingevoerd werd wederom effectief. Voor de periode 15 september tot 15 oktober is het strafdeposito gemiddeld op f. 144 mln. gesteld.

Het doel van het verplichte deposito is de banken ertoe te brengen de kredietverlening te matigen, waardoor de geldschepping vermindert, hetgeen weer de nationale bestedingen omlaag zou drukken althans minder sterk zou doen groeien.

Dat de banken hun beleid in de gewenste richting zullen ombuigen verwacht men, omdat het verplichte deposito een aantasting betekent van de bankliquiditeit en de bankwinst beïnvloedt, omdat het deposito renteloos is.

Zouden de banken de nemers van marginale kredieten, d.w.z. de kredieten die de totale relevante kredietverlening boven het kredietplafond doet stijgen, ertoe kunnen bewegen hogere rente te betalen, dan zou de invloed op de winst kleiner worden. Bij de huidige hoge rentevoeten is het niet erg waarschijnlijk dat de debetrente zó hoog zou kunnen worden vastgesteld, dat hierdoor de hogere „kostprijs” van de gelden die de bank extern moet aantrekken zal worden goedge maakt.

Wat het liquiditeitseffect betreft, dit zou kunnen worden gecompenseerd wanneer de guldenliquiditeit zou kunnen worden versterkt door repatriëring van in het buitenland uitgezette saldi en/of het op grotere schaal gebruiken van de kredietfaciliteiten van de Nederlandsche Bank. Zoals bekend is het beroep op de centrale bank doorgaans al

AMSTERDAM-ROTTERDAM BANK N.V.

gevestigd te Amsterdam

Uitgifte

van

nom. f.50.000.000,- 8 pCt 7-jarige obligaties 1969

(TWEDE LENING)

in stukken groot f 100,- nominaal aan toonder

tot de koers van 100%

De lening zal in haar geheel worden afgelost op 1 september 1976.

Vervroegde aflosbaarstelling is gedurende de gehele looptijd der lening uitgesloten.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde uitgifte openstelt op:

maandag 29 september 1969

van des voormiddags 9 uur tot de namiddags 3 uur

bij al haar kantoren op de voorwaarden van het prospectus van uitgifte d.d. 19 september 1969.

Exemplaren van het prospectus en inschrijvingsbiljetten alsmede - tot een beperkt aantal - exemplaren van de statuten van ondergetekende en van haar jaarverslag over het boekjaar 1968 zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

AMSTERDAM-ROTTERDAM BANK N.V.

Amsterdam, 19 september 1969.

hoog. Het beleid te dier zake van de Nederlandsche Bank komt door het effectief worden van de kredietrestrictie nog sterker in de actualiteit.

KAPITAALMARKT

Het liquiditeitsverlies als gevolg van het tekort op de totale betalingsbalans, het verkeer van de monetaire sector niet medegerekend, is in het eerste halfjaar 1969 geringer geweest dan in de eerste zes maanden van 1968 (f. 242 mln. resp. f. 529 mln.). Er heeft nochtans een drainering plaats gehad en dit is één der oorzaken van de stijgende rente.

Het kapitaalverkeer heeft in 1969 in sterkere mate tot het resultaat bijgedragen dan in het eerste halfjaar 1968. Immers de kapitaalrekening sluit in de eerste zes maanden van 1969 met een tekort van f. 701 mln. tegen f. 409 mln. in de vergelijkbare periode van 1968.

	Eerste halfjaar 1968 (in f. mln.)	Eerste halfjaar 1969
Particulier verkeer:		
Buitenlandse effecten	— 408	— 643
Binnenlandse effecten	216	415
Directe investeringen	— 147	— 241
Lange kredieten	64	— 130
Overig verkeer	— 64	— 78
Totaal particulier verkeer	— 339	— 677
Overheidsverkeer	— 70	— 24
Totaal	— 409	— 701

Het particuliere kapitaalverkeer heeft de grootste rol gespeeld (tekorten van f. 677 mln. resp. f. 339 mln.). Er zijn tot nu toe in 1969 meer buitenlandse effecten door ingezetenen gekocht (f. 560 mln. aandelen en f. 117 mln. obligaties) dan niet-ingezetenen Nederlandse effecten aankochten (aandelen f. 62 mln., obligaties — f. 20 mln.). Aankopen van aandelen vonden vooral in de Verenigde Staten, Zwitserland en Japan plaats; Duitse obligaties bleven favoriet. Het netto negatieve bedrag der directe investeringen is verder opgelopen, hetgeen betekent dat Nederlandse ondernemingen meer kapitaal naar het buitenland overbrengen dan buitenlandse ondernemingen naar Nederlandse vestigingen. Een overheersing van Amerikaans kapitaal in ons land schijnt dus wel mee te vallen.

KOERSSTAAT

Indexcijfers aandelen (1963 = 100)	30 dec. 1968	H. & L. 1969	12 sept. 1969	19 sept. 1969
Algemeen	121	130 — 108	114	116
Internationale concerns	127	138 — 113	81	123
Industrie	119	129 — 107	112	114
Scheepvaart	89	94 — 80	112	81
Banken en verzekering	98	127 — 97	116	110
Handel enz.	122	133 — 105	123	111

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

BRUYNZEEL NV ZAANDAM

zoekt ter versterking van de
concernstaf een

bedrijfseconoom

die zowel de algemene directie als de
directies der werkmaatschappijen kan
adviseren bij het uitzetten en uitwerken
van haar commercieel beleid.

Eigenhandig geschreven sollicitaties
worden gaarne ingewacht onder
nummer 30-392 bij Bruynzeel NV,
Sociale Zaken te Zaandam t.a.v.
Mr A. F. Moerkercken van der Meulen,
van wie u ook telefonische informatie
kunt verkrijgen.
Tel. 02980 - 26440, toestel 2130.

	30 dec. 1968	12 sept. 1969	19 sept. 1969
Aandelenkoersen ¹			
Kon. Petroleum	f. 182,90	f. 171,55	f. 164,90
Philips	f. 59,40	f. 61,35	f. 62,40
Unilever, cert.	f. 125,30	f. 108,75	f. 111,40
Zout-Organon	f. 181,60	f. 147,05	f. 147,—
Hoogovens, n.r.c.	f. 101,80	f. 104,—	f. 106,30
A.K.U.	f. 123,20	f. 123,25	f. 123,25
AMRO-Bank	f. 61,20	f. 54,80	f. 53,50
Nat. Nederlanden	f. 72,70	f. 99,—	f. 93,10
K.L.M.	f. 212,—	f. 199,75	f. 206,50
Robeco	f. 243,30	f. 241,70	f. 242,10

	30 dec. 1968	12 sept. 1969	19 sept. 1969
New York			
Dow Jones Industrials	945	824	830
Rentestand			
Langlopende staatsobligaties ²	6,63	7,83	7,94
Aandelen: internationaal ²	3,4		
lokale ²	3,9		
Disconto driemaands schatkist- papier	5	6	6

¹ Aangepast voor kapitaalwijzigingen.
² Bron: Amsterdam-Rotterdam Bank.

Prof. Dr. C. D. Jongman

Recente publikaties

Harold Lydall: The Structure of Earnings. Clarendon Press: Oxford University Press, Londen 1968, 394 blz., 63 sh.

Een zowel theoretische als empirische studie over de verdeling van arbeidsinkomens met een imponerende karrevracht cijfermateriaal, die op vele landen betrekking heeft.

De auteur laat allereerst de bestaande verdelingstheorieën de revue passeren, ondergebracht over paragrafen over achtereenvolgens de Pareto-verdeling, de normale en de lognormale verdeling. In het daarop volgende hoofdstuk gaat hij in op wat definitieve zaken

terwille van een juiste begripsbepaling. Vervolgens komen „Proposals for a new theory” aan de orde, een lang hoofdstuk waarin theoretische verklaringen voor de verdeling worden gegeven. De inkomensverwervende eigenschappen staan hierin centraal. Daarna geeft hij een internationale inkomensvergelijking, gaat hij veranderingen in de verdeling in de tijd bezien na voor uiteenlopende landen en tracht hij de empirische internationale verschillen te verklaren. In een slot hoofdstuk beziet hij een aantal kortetermijnfactoren en formuleert hij enige beleidsaanbevelingen.

Centraal Bureau voor de Statistiek: Statistiek der rijksfinanciën 1964-1969. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage 1969, 105 blz., f. 11.

In deze publikatie wordt allereerst een kwantitatief overzicht gegeven van de activiteiten der rijksoverheid zoals deze tot uitdrukking komen in de definitieve rijksrekeningen over de jaren 1964 en 1965. In de overige tabellen en staten zijn ter vergelijking de gegevens over een aantal oudere jaren mede opgenomen en zijn bovendien de meer recente (voorlopige) cijfers m.b.t. 1966-1969 toegevoegd.

Het

CENTRAAL INSTITUUT VOOR HET MIDDEN- EN KLEINBEDRIJF

zoekt wegens uitbreiding van werkzaamheden enkele

JONGE BEDRIJFSECONOMEN

Zij zullen na een ruime training- en inwerkperiode ondernemers met vaak middelgrote bedrijven terzijde staan als

BEDRIJFSECONOMISCH ADVISEUR

In verband met de aard van de problematiek is een academische opleiding vereist, terwijl een goede kennis van administratieve organisatie noodzakelijk is.

Aangeboden wordt een goed gehonoreerde, ambulante en zelfstandige functie. Een psycho-technisch onderzoek maakt deel uit van de sollicitatie-procedure.

Uw sollicitatie kunt u richten aan de directie van het Centraal Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf, Burg. Hogguerstraat 1183-1187 te AMSTERDAM.

Bedrijfs- econometrist

Unilever n.v. zoekt op korte termijn contact met een **bedrijfseconometrist** zo mogelijk met enige jaren ervaring.

Hij zal onderzoeken moeten verrichten - veelal in samenwerking met vertegenwoordigers van maatschappijen en stafafdelingen ook buiten Nederland - naar rentabiliteits- en financiële aspecten van bijv. :

- Optimale vestigingsplaats
- Optimale produktiegrootte en -omvang
- Optimale produktsamenstelling en/of verpakkingen
- Selectie van investeringsprojecten

Aanvragen om inlichtingen, die vergezeld dienen te gaan van een korte levensbeschrijving, alsmede sollicitaties worden gaarne ingewacht door Unilever N.V., Afdeling Personeelsvoorziening, Museumpark 1, Rotterdam, onder nummer 873 es.

